

QOY ƏDALƏT ZƏFƏR ÇALSIN!

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

Ilham Aliyev

SƏS

Qəzet 1991-ci il yanvarın 11-dən çıxır

№ 093 (5565) 16 may 2018-ci il. "Əlincə" Azərbaycan Xeyriyyə Cəmiyyətinin orqanı. Qiyməti 40 qəpik

Azərbaycanda təhsilin və elmin inkişafına mühüm dövlət qayğısı var

*Prezident İlham Əliyev Bakıda Heydər Əliyev adına Müasir
Təhsil Kompleksinin yeni binasının açılışında iştirak edib*

Səh 2

Ankaradakı Heydər Əliyev
Parkında Azərbaycan Xalq
Cümhuriyyətinin və Silahlı
Qüvvələrimizin yaranmasının 100
illiyi təntənə ilə
qeyd olunub

4

Bakıda Ambruz Pare adına
Beynəlxalq Hərbi Cərrahlar
Cəmiyyətinin 30-cu yubiley
görüşü və 1-ci Konqresinin açılış
mərasimi keçirilib

6

Elmar Məmmədyanov:
"Azərbaycan münaqişənin
tezliklə həlli üçün intensiv
danışıqlara hazırdır"

7

Abdullah Gül: "Azərbaycan hər
zaman bizim qəlbimizdədir"

7

Azərbaycan nümayəndə
heyəti ABS-da keçirilən
görüşlərdə ölkəmizdəki
tolerantlıq barədə
məlumat verib

7

Bəhrüz Quliyev: "Əli qana
batmış ABS-ın fundamental
azadlıqlardan danışmağa
mənaəvi haqqı yoxdur"

8

11

Nabran çimərliklərində
dəniz suyunun tərkibi
yoxlanılır

13

Ermənistanı qarşısındakı
dövr ərzində təlatümlü
günlər gözləyir

16

"Liverpool" Keytanın
transferinə nə qədər
pul xərcləyəcək?

16 may 2018-ci il

Azərbaycanda təhsilin və elmin inkişafına mühüm dövlət qayğısı var

Prezident İlham Əliyev Bakıda Heydər Əliyev adına Müasir Təhsil Kompleksinin yeni binasının açılışında iştirak edib

Mayın 15-də Bakıda Heydər Əliyev adına Müasir Təhsil Kompleksinin yeni binasının açılışı olub. AZƏRTAC xəbər verir ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva açılış mərasimində iştirak ediblər.

Dövlətimizin başçısı və xanımı kompleksin rəmzi açılışını bildiren lenti kəsdilər. Təhsil naziri Ceyhun Bayramov Prezident İlham Əliyevə görülməli işlər barədə ətraflı məlumat verdi.

Qeyd edildi ki, 2001-ci ildən fəaliyyət göstərən Müasir Təhsil Kompleksi Azərbaycanın ilk özəl təhsil müəssisələrindən biridir. Son illərdə bu təhsil ocağına maraq artıb və nəticədə məktəbə gələn şagirdlərin sayında da böyük artım olub. Bu da təbii ki, təhsilin keyfiyyətinə təsirsiz ötürməyib və məktəb üçün yeni binanın tikintisi artıq zərurətə çevrilib. Buna görə də məktəb üçün əvvəlkindən daha böyük, müasir və dünya standartlarına uyğun yeni bina inşa edilib.

Kompleksdə müasir tələblərə cavab verən yüksəkkeyfiyyətli maddi-texniki baza yaradılıb. Heydər Əliyev adına Müasir Təhsil Kompleksi indi paytaxtımızın memarlıq baxımından zövq oxşayan

ən yaraşlıq binalarından biridir. Dövlətimizin başçısı və birinci xanım təhsil ocağında yaradılan şəraitlə tanış oldular.

Müasir Təhsil Kompleksi şa-

girdlərin milli dəyərlərə sadıq, yüksək təhsilli, dövrün tələblərinə uyğun bilik və bacarıqlara sahib şəxsiyyət kimi yetişmələri üçün hər cür şərait yaradır. Məktəbin foye-

sində ümummilli lider Heydər Əliyevin abidəsi qoyulub. Məlumat üçün qeyd edək ki, xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev 2001-ci il sentyabrın 1-də bu

kompleksin tənənəli açılışında iştirak edib. Elə o vaxtdan bu təhsil ocağı Ulu Öndərin açılış mərasimində verdiyi tövsiyələrə əsaslanaraq uğurla çalışır. Məktəbdə Heydər Əliyev guşəsi də yaradılıb. Müxtəlif fotostendlər, əyani vəsaitlər ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi irsinin və zəngin dövlətçilik fəaliyyətinin öyrənilməsi və gələcək nəsillərə çatdırılması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Kompleksdə Prezident İlham Əliyevin təhsilə diqqət və qayğısını əks etdirən guşə də yaradılıb. Təhsil ocağı üç hissədən - uşaq bağçası, orta ümumtəhsil məktəbi və orta məktəbdən ibarətdir və onların hər birində üç bölmə - Azərbaycan, rus və ingilis bölmələri fəaliyyət göstərir. Ən müasir avadanlıqla təchiz olunan funksional bina tədrisin keyfiyyətli təşkili üçün hər cür şə-

raitə malikdir. Kompleksin akt zalında isə təhsillə bağlı müxtəlif tədbirlərin keçirilməsi üçün bütün imkanlar var. Sınıf otaqlarının, fənn kabinetlərinin hamısı ən müasir tələblər səviyyəsində qurulub. Şagirdlərin nəzəri biliklərinin fizika, kimya və biologiya laboratoriyalarında tətbiqi üçün də zəruri avadanlıq quraşdırılıb. Kompleksin əsas məqsədlərindən biri sağlamlıq təhsil mühiti yaratmaq və şagirdlərin hərətfəli inkişafını təmin etməkdir. Məktəbdə dərslər şagirdlərin mükəmməl təhsili ilə yanaşı, həmçinin onların sosial və mənəvi inkişafına da yönəldilib. Qarşıya qoyulan məqsədlərdən biri də təhsil sistemində bilikli şagird yetişdirməklə yanaşı, onların həm də sosial həyata hazırlanmasını təmin etməkdir.

Ardı Səh. 3

Azərbaycanda təhsilin və elmin inkişafına mühüm dövlət qayğısı var

Prezident İlham Əliyev Bakıda Heydər Əliyev adına Müasir Təhsil Kompleksinin yeni binasının açılışında iştirak edib

Əvvəlki Səh. 2

Elə bu məqsədlə də "Sosial-fəal məktəb" konsepsiyasını əsas götürən Heydər Əliyev adına Müasir Təhsil Kompleksində sosialyönlü şəxsin yetişdirilməsi üçün lazımi mühit yaradılıb. Bu model şagirdlərin istənilən şəraitə sərbəst və tez uyğunlaşması, sosial həyatlarının daha maraqlı və zəngin olmasına imkan yaratmaqla yanaşı, hər bir şagirdin fərdi qabiliyyətinin və potensialının üzə çıxarılmasına kömək edir. Məktəbdə Olimpiada qrupları, Şagird Elmi Cəmiyyəti, Şagird Parlamenti fəaliyyət göstərir. Şagirdlər olimpiadalarda, bilik yarışlarında yüksək yerlər qazanırlar, konfranslarda uğurla çıxış edirlər. Bu təhsil ocağında ən qabaqcıl, yüksəkixtisaslı müəllimlər fəaliyyət göstərir. İngilis bölməsində

Rəsmi xronika

Prezident İlham Əliyev Avropa Gənclər Olimpiya Festivalının 2019-cu ildə Bakı şəhərində keçirilməsi ilə əlaqədar Təşkilat Komitəsinin yaradılması haqqında Sərəncam imzalayıb.

***

Prezident İlham Əliyev Bakı şəhəri ərazisində yeni avtomobil yolunun tikintisi ilə bağlı tədbirlər haqqında Sərəncam imzalayıb.

***

Prezident İlham Əliyev "Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti yanında Tərcümə Mərkəzi haqqında Əsasnamənin və Mərkəzin strukturunun təsdiq edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2014-cü il 16 may tarixli 169 nömrəli Fərmanının ləğv edilməsi barədə Fərman imzalayıb.

***

Prezident İlham Əliyev Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2002-ci il 12 dekabr tarixli 823 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhəd Xidməti haqqında Əsasnamə"də dəyişiklik edilməsi barədə Fərman imzalayıb.

rin uğurlu olmasını şərtləndirən əsas amillərdən biri də Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın bu məsələləri daim diqqətdə saxlamasıdır.

Müasir Təhsil Kompleksində yaradılan şərait həm də onu göstərir ki, Azərbaycanda təhsilin və elmin inkişafına ən yüksək səviyyədə dövlət qayğısı var. Çünki dövlətin yürütdüyü siyasətin prioritetlərindən biri də insan kapitalının daha da inkişaf etdirilməsidir. Bu baxımdan təhsil sahəsinə qoyulan investisiyalar mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

mələri üçün hərtərəfli şərait yaradılıb. Burada qruplar yaradılarkən müasir təlim-tərbiyə qaydaları rəhbər tutulub. Uşaqların istirahəti və əyləncəsi üçün geniş imkanlar açılıb. Bağçada balacaların intellektual, fiziki və əqli inkişafı, onların istedad və qabiliyyətlərinin üzə çıxarılması, sağlamlıqlarının qorunması, insanlarla ünsiyyətin qurulması diqqət mərkəzində saxlanacaq.

Qeyd edək ki, ölkəmizdə təhsilin inkişafında, onun maddi-texniki bazasının möhkəmlənməsində Heydər Əliyev Fondunun da müstəsna xidmətləri var. Fondun "Yeni nəşən Azərbaycana yeni məktəb", "Təhsilə dəstək", "Uşaq evləri və internat məktəblərinin inkişafı" proqramları və digər layihələri bu sahənin inkişafında mühüm rol oynayıb. Həmin proqram və layihələ-

Prezident İlham Əliyev Niderland-Azərbaycan Dostluq Qrupunun sədrini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mayın 15-də Niderland Krallığı Senatının sabiq sədri, Avropa Şurası Parlament Assambleyasının sabiq prezidenti, Niderland-Azərbaycan Dostluq Qrupunun sədri Rene Van der Lindeni qəbul edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Rene Van der Linden dövlətimizin başçısına prezident seçkilərində qələbəsi münasibətilə və Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyi ilə əlaqədar təbriklərini çatdırdı. Prezident İlham Əliyev təbriklərə görə minnətdarlığını bildirdi.

Rene Van der Linden ADA Universiteti ilə birgə hazırlanmış və Azərbaycanın regionlarının inkişafı, investisiya qoyuluşu, kənd təsərrüfatı, energetika, təcrübə mübadiləsi, turizm sahələrində əməkdaşlığı nəzərdə tutan master planın həyata keçirilməsi ilə bağlı gedən işlərdən danışdı.

Prezident İlham Əliyev görülən işlərin önəmli vurğulayaraq əməkdaşlığımızın bundan sonra da genişləncəyinə ümidvar olduğunu bildirdi.

dərslər "Cambridge" proqramı əsasında keçirilir. "Cambridge" Checkpoint vasitəsilə müəllimlər şagirdlərin davamlı inkişafını qiymətləndirir, onların güclü və ya zəif cəhətlərini müəyyən edirlər. Proqramı bitirən şagirdlərə dünyanın bütün ölkələrində tanınan və yüksək səviyyədə qiymətləndirilən IGCSE sertifikatları verilir. Məktəbdə zəngin kitabxana da fəaliyyət göstərir. Kompleksin açıq idman meydançaları isə yüksək standartlara uyğun şəkildə qurulub.

Müasir dünyada hər bir ölkənin gələcəyi təhsilin səviyyəsi ilə ölçülür. Təhsildəki nailiyyətlər hər bir ölkədə inkişaf konsepsiyasının mühüm tərkib hissəsidir. Azərbaycanda son illər təhsilin inkişafı ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlər bu sahəyə dövlətin böyük önəm verdiyi-

ni göstərir. Təbii sərvətlərlə zəngin olan Azərbaycan bu sərvətlərdən səmərəli istifadə etməklə insan kapitalının yaradılması və daha da inkişaf etdirilməsini başlıca hədəf seçib. Buna görə də neft gəlirləri Azərbaycanda həm də təhsilin, elmin inkişafına yönəldilib. Heydər Əliyev adına Müasir Təhsil Kompleksində yaradılan şərait isə bir daha təsdiqləyir ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən təhsil islahatları uğurlu nəticələr verir. Bu da şagirdlərin yüksək səviyyədə təhsil almalarına, onların elmin sirlərinə daha dərinlənmələrə hərtərəfli imkanlar açır.

Dövlətimizin başçısı və birinci xanım kompleksin bağçasında yaradılan şəraitlə də tanış oldular. 112 yerlik bağçada uşaqların gələcəyin sağlam vətəndaşı kimi yetiş-

16 may 2018-ci il

Ankaradakı Heydər Əliyev Parkında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin və Silahlı Qüvvələrimizin yaranmasının 100 illiyi təntənə ilə qeyd olunub

xi əhəmiyyət daşıyır və Azərbaycan xalqı tərəfindən yüksək dəyərləndirilir. Bu gün sürətlə inkişaf edən Azərbaycan Ordusu dünyanın ən güclü orduları arasındadır.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin və ordumuzun 100 illik yubileyi münasibətilə təşkil olunan təntənəli mərasimdə iştirak edənlərə minnətdarlığını bildiren Azərbaycan Prezidentinin ictimai-siyasi məsələlər üzrə köməkçisi Əli Həsənov dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin səmimi salamlarını Türkiyə Parlamentinin sədrinə, hökumət və dövlət təmsilçilərinə

çatdırdı. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurulması və inkişaf istiqamətləri barədə ətraflı məlumat verən Prezidentin köməkçisi diqqətə çatdırdı ki, müstəqilliyimizin dünya miqyasında tanınması və ordu quruculuğu sahəsindəki nailiyyətlər Cümhuriyyət hökumətinin əldə etdiyi ən böyük tarixi uğurlardandır. Bakının erməni-dəşnak işğalından azad olunmasına tarixi töhfələr verən Qafqaz İslam Ordusu Silahlı Qüvvələrimizin formalaşmasına da kömək etməklə ölkəmizin və xalqımızın təhlükəsizliyinə dəstək olub.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin xilaskarlıq missiyası barədə danışan Əli Həsənov diqqətə çatdırıb ki, Ulu Öndərimiz hələ Naxçıvan Ali Məclisinin sədri olarkən Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin dövlətçilik ənənələrinin və prinsiplərinin həyata keçməsi üçün mühüm siyasi qərarlar qəbul edib, dövlət atributlarımızın bərpasına nail olub və Azərbaycan hakimiyyətinə bu istiqamətdə dəyərli tövsiyələr verib. Bu məqsədyönlü siyasət Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illik yubileyinin qeyd olunması barədə Prezidentin imzaladığı məlum Sərəncam, o cümlədən dövlətimizin başçısı tərəfindən 2018-ci ilin "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti İli" elan olunması bu istiqamətdə atılan mühüm siyasi qərarlar sırasındadır. Hazırda dünyanın bir sıra ölkələrində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyi ilə bağlı tədbirlər keçirilir. Qardaş Türkiyədə belə bir möhtəşəm mərasimin təşkili xüsusilə əhəmiyyətlidir.

Azərbaycanın Türkiyədəki səfirliyi Ankaradakı Heydər Əliyev Parkında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin və Silahlı Qüvvələrimizin yaranmasının 100 illiyi münasibətilə təntənəli mərasim təşkil edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, mərasimdə Azərbaycan və Türkiyədən olan rəsmi şəxslər, general-lar, diplomatlar, deputatlar, görkəmli ziyalılar, qardaş ölkə ictimaiyyətinin tanınmış simaları, qazilər, bu ölkədə yaşayan, işləyən və təhsil alan azərbaycanlılar, müdavimlərimiz iştirak ediblər. Əvvəlcə Azərbaycan və Türkiyənin dövlət himnləri səsləndirilib.

Mərasimi giriş sözü ilə açan Azərbaycanın Türkiyədəki səfiri Xəzər İbrahim Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin, o cümlədən Silahlı Qüvvələrimizin yaranması tarixindən danışdı. Səfir diqqətə çatdırdı ki, Silahlı Qüvvələrimizin formalaşmasında Qafqaz İslam Ordusunun göstərdiyi yardım tari-

Ankaradakı Heydər Əliyev Parkında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin və Silahlı Qüvvələrimizin yaranmasının 100 illiyi təntənə ilə qeyd olunub

Əvvəli Səh. 4

İstər Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurulması, istərsə də müstəqilliyimizin bərpası Türkiyədə böyük qardaş sevinci ilə qarşılanıb. Ümummilli lider Heydər Əliyevin və Türkiyə dövlətinin banisi Mustafa Kamal Atatürkün tarixi fəaliyyətlərinin əhəmiyyətindən bəhs edən Əli Həsənov bildirdi ki, ölkələrimizin sürətli inkişafı və müstəqilliyimizin əzmlə qorunması Ulu öndərlərimizin ruhunu şad edir.

Prezidentin köməkçisi çıxışında Türkiyənin Suriya ərazisində həyata keçirdiyi antiterror əməliyyatının Azərbaycanda dəstəkləndiyini qeyd edərək bildirdi ki, bütün bu tədbirlər Türkiyənin təhlükəsizliyi, terrordan xilas olmaq, əhalinin əmin-amanlığını təmin etmək üçün atılan addımlardır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın nümayiş etdirdikləri siyasi iradə xalqlarımızın və ölkələrimizin təhlükəsiz gələcəyinə xidmət edir.

Ötən əsrin əvvəllərində əldə etdiyimiz müstəqilliyin yenidən bərpa olunmasını Azərbaycan və Türkiyənin ortaq sərvəti kimi dəyərləndirən Türkiyə Böyük Məclisinin sədri İsmayıl Qəhrəman

ümummilli lider Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi inkişaf strategiyasının əhəmiyyətindən danışdı. Parlament sədri bildirdi ki, Ankaranın gözəl bir guşəsində yaradılan Heydər Əliyev Parkı Türkiyə dövlətinin və xalqının Ulu Öndərimizə dərin ehtiramının göstəricisidir. Prezident İlham Əliyevin dövlət başçısı kimi ilk səfərini Türkiyəyə etməsi Heydər Əliyev ideallarına sədaqət nümunəsidir. Azərbaycan xalqını milli bayram - Respublika Günü münasibətilə təbrik edən İsmayıl Qəhrəman Nuru Paşanın komandanlığı ilə Azərbaycan xalqının köməyinə çatan Qafqaz İslam Ordusunun rəşadətli qələbəsini nəsillərə örnək olan qardaşlıq nümunəsi kimi dəyərləndirdi.

Türkiyə Baş nazirinin müavini Hakan Çavuşoğlu Baş nazir Binəli Yıldırımın mərasimə ünvanlandığı təbrik məktubunu oxudu. Məktubda Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin və Silahlı Qüvvələrimizin yaranmasının 100-cü ildönümü ilə bağlı səmimi təbriklər çatdırılır, Azərbaycan-Türkiyə qardaşlığının dinamik inkişafının əhəmiyyətindən bəhs olunur. Prezident seçkilərindən sonra dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin ilk səfərini Türkiyəyə etməsinin əhəmiyyətinə toxunulur və əminliklə ifadə olunur ki,

Azərbaycanı qarşıda daha böyük nailiyyətlər gözləyir. Bundan başqa, Novruz Məmmədovu Baş nazir təyin olunması münasibətilə təbrik edən Binəli Yıldırım əminliklə ifadə edir ki, Azərbaycan və Türkiyə hökumətləri ölkələrimizin və xalqlarımızın firavan həyatı üçün daha əməkdaşlıq edəcəklər.

Azərbaycanın Türkiyədəki səfirliyinin hərbi ataşesi, polkovnik Müşfiq Məmmədov Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin yaranması və müstəqilliyimizin bərpasından sonra ordu quruculuğu sahəsində əldə edilən nailiyyətlərdən danışdı. Hərbi ataşe bildirdi ki, Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin formalaşması və inkişafı ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ordumuzun peşəkarlığının artmasına Türkiyənin göstərdiyi kömək xalqımız tərəfindən yüksək qiymətləndirilir.

Türkiyə-Azərbaycan parlamentlərarası dostluq qrupunun rəhbəri Necdet Ünüvar qardaş ölkələrimizin dinamik inkişafından bəhs etdi. Deputat diqqətə çatdırdı ki, Nuru Paşanın komandanlığı ilə Qafqaz İslam Ordusunun tarixi missiyası Azərbaycan və Türkiyə xalqlarının qürur mənbəyidir.

Çıxışlarda Azərbaycan-Türkiyə qardaşlıq münasibətləri xalqlarımızın böyük sərvəti kimi dəyərləndirildi.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin tarixi xilaskarlıq missiyasından bəhs edən nətiqlər əminliklə bildirdilər ki, iki qardaş xalq arasındakı münasibətlər əbədiyyətə qədər dinamik inkişafda olacaq. Həmçinin çıxışlarda Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurulması, Milli Ordumuzun yaradılmasının əhəmiyyətindən, bu məsələdə Qafqaz İslam Ordusunun tarixi missiyasından, dövlət müstəqilliyimizin bərpasından sonra ulu öndər Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi inkişaf strategiyasının hədəflərindən, bu siyasətin uğurla davam etdirilməsindən, iki qardaş ölkənin birgə həyata keçirdikləri iqtisadi layihələrdən, o cümlədən Silahlı Qüvvələrimiz arasında əməkdaşlıq kimi məsələlərdən bəhs olunub. Diqqətə çatdırılıb ki, Silahlı Qüvvələrimizin güclənməsi, eləcə də qardaş ölkələrimizin sosial-iqtisadi həyatındakı dinamik inkişaf xalqlarımızın təhlükəsizliyini və rifahını təmin edən əsas amillərdir. Vurğulanıb ki, tarixi köklər, ortaq din, dil və mədəniyyətlə bir-birinə ayrılmaz tellərlə bağlı olan Azərbaycan və Türkiyənin qardaşlığı bundan sonra da inkişaf edəcək, bütün dünya üçün nümunə olacaqdır.

Mərasimin rəsmi hissəsindən

sonra maraqlı konsert proqramı oldu.

Konsertdə Xalq Artisti Alim Qasımov və Əməkdar Artist Fərqanə Qasımovla mələhətli ifaları ilə bayram tədbirinin iştirakçılarında xoş ovqat yaratdılar. Ruh oxşayan Azərbaycan muğamı Heydər Əliyev Parkında yaşanan bayram əhval-ruhiyyəsini daha da yüksəltdi. Nətiqlər qrupunun ifası da maraqla qarşılandı.

Sonra Əməkdar Artist Turan Manafzadənin dirijorluğu ilə orkestrin konserti oldu. Daha sonra Xalq Artisti Azərinin ifası dinləndi. İştirakçılar Heydər Əliyev Parkında Azərbaycanın zəngin tarixi, mədəniyyəti, müasir ordusunun gücü, ölkənin sosial-iqtisadi inkişafını əks etdirən fotosərgi ilə tanış oldular.

Heydər Əliyev Parkında quraşdırılmış böyük ekranda Azərbaycanın müasir həyatından, reallaşdırılan nəhəng iqtisadi layihələrdən, o cümlədən Azərbaycan-Türkiyə qardaşlığından bəhs edən videoçarx göstərildi. Təntənəli yubiley mərasimi atəşfəşanlıqla başa çatdı.

Sabir Şahtaxtı
AZƏRTAC-ın xüsusi müxbiri
Ankara

Müdafiə naziri Misirin ölkəmizdəki səfiri ilə görüşüb

Mayın 15-də Azərbaycan Respublikasının Müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov Misir Ərəb Respublikasının ölkəmizdəki fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Adel İbrahim ilə görüşüb. SİA-nın Müdafiə Nazirliyinin mətbuat xidmətinə istinadən verdiyi xəbərə görə, nazir Azərbaycan ilə Misir arasında mövcud ənənəvi dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin dövlətlərimizin maraqlarına uyğun olaraq daim inkişaf etdiyini və hərbi sahədə əməkdaşlığın genişləndirilməsinin vacibliyini vurğulayıb.

Regiondakı hərbi-siyasi vəziyyətdən danışan general-polkovnik Z.Həsənov diqqətə çatdırıb ki, Ermənistanın işğalçılıq siyasəti bu gün də davam edir və danışıqların uzadılması bölgədəki şəraitə mənfi təsir göstərir. Səfir də öz növbəsində Misirin Azərbaycan ilə əlaqələrin daha da genişləndirilməsinə önəm verdiyini və diplomatik fəaliyyəti müddətində ölkələrimiz arasında dostluq münasibətlərinin, eləcə də hərbi əlaqələrin inkişaf etdirilməsinə töhfəsini vermək üçün səylərini əsirgəməyəcəyini bildirdi.

16 may 2018-ci il

Dövlət Sərhəd Xidmətinin Hərbi Hospitalı ilə beynəlxalq tibbi təşkilatlar və nüfuzlu səhiyyə ocaqları arasında əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi çərçivəsində son illərdə Dünya Beynəlxalq Cərrahlar Cəmiyyəti, Ambruaz Pare adına Beynəlxalq Hərbi Cərrahlar Forumu ilə sıx əlaqələr yaradılmışdır.

Dövlət Sərhəd Xidmətinin mətbuat xidmətindən "Səs" qəzetinə verilən məlumata istinadən, 1988-ci ildə Amerika Birləşmiş Ştatlarının Çikaqo şəhərində təsis edilmiş APIMSF-nin əsas məqsədi döyüş əməliyyatları, terror hücumları, təbii fəlakətlərin nəticələrinin aradan qaldırılması zamanı cərrahiyyə əməliyyatlarını həyata keçirən dünyanın müxtəlif regionlarından olan peşəkar cərrahların təcrübə mübadiləsi üçün beynəlxalq platformanın yaradılması, araşdırmalar, görüşlər və nəşrlər vasitəsilə hərbi cərrahiyyə elminin təşviqinin həyata keçirilməsidir.

Bu müddət ərzində APIMSF-nin əhatə etdiyi ölkələrin coğrafiyası genişlənməmiş, cəmiyyətin işində Azərbaycanın sərhədçi cərrahlarının fəal iştirakı nəticəsində 2013-cü ildə 22-ci Simpozium Bakı şəhərində təşkil edilmişdir. 2015-ci ildə Tailandda keçirilmiş görüşdə DSX hərbi hospitalının rəisi, tibb elmləri doktoru, tibb xidməti polkovnik-leytenantı Kənan Yusifzadə Ambruaz Pare adına Beynəlxalq Hərbi Cərrahlar Forumunun 2017-2019-cu illər üzrə prezidenti seçilmişdir. 2018-ci ilin 15 may tarixində Dövlət Sərhəd Xidmətinin təşkilatçılığı ilə Bakı şəhərində Ambruaz Pare adına Beynəlxalq Hərbi Cərrahlar Cəmiyyətinin 30-cu yubiley görüşünün və 1-ci Konqresinin açılış mərasimi keçirilmişdir.

Açılış mərasimindən öncə, Konqres iştirakçıları Fəxri Xiyabanda Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və görkəmli oftalmoloq-alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın əziz xatirələrini hörmətlə yad etmiş, Şəhidlər Xiyabanında Azərbaycanın müstəqilliyi uğrunda həlak olanların məzarlarını ziyarət etmişlər.

Tədbirin açılış mərasimində Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Hüquq-mühafizə orqanları ilə iş və hərbi məsələlər üzrə kö-

Bakıda Ambruaz Pare adına Beynəlxalq Hərbi Cərrahlar Cəmiyyətinin 30-cu yubiley görüşü və 1-ci Konqresinin açılış mərasimi keçirilib

məkçisi Fuad Ələsgərov, Dövlət Sərhəd Xidmətinin rəisi general-polkovnik Elçin Quliyev və digər rəsmi şəxslər iştirak etmişlər.

Azərbaycan Respublikasının dövlət himninin səslənməsi ilə başlamış mərasimdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Hüquq-mühafizə orqanları ilə iş və hərbi məsələlər üzrə köməkçisi Fuad Ələsgərov çıxış edərək, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Cənab İlham Əliyevin salamlarını Konqres iştirakçılarına çatdırmış, ərazimizin 20%-nin Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunması barədə məlumat vermiş, hazırda Ermənistanın danışıqlarda qeyri-konstruktiv mövqe göstərməsi və torpaqlarımızı hələ də işğal altında saxlaması səbəbindən sülhə nail olmağın mümkün olmamasını qeyd etmişdir. F.Ələsgərov hərbi cərrahiyyə sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq münasibətlərinin daha da genişləndirilməsində Beynəlxalq Hərbi Cərrahlar Forumuna uğurlar arzulamışdır.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Sərhəd Xidmətinin rəisi general-polkovnik Elçin Quliyev tədbir iştirakçılarına salamlamış, Azərbaycan Respublikası üçün hərbi cərrahiyyənin inkişafının əhəmiyyətini xüsusi vurğulamış və bu istiqamətdə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın daha da genişləndirilmə-

sinin vacibliyini qeyd etmişdir.

Daha sonra Amerika Birləşmiş Ştatlarının Milli Hərbi-Tibbi Mərkəzinin Cərrahiyyə Departamentinin professoru Mark Bouer, Ümumdünya Cərrahiyyə Cəmiyyətinin Baş Katibi professor Kenneth Boffard, DSX Hərbi Hospitalının rəisi, Ambruaz Pare adına Beynəlxalq Hərbi Cərrahlar Forumunun Prezidenti tibb xidməti polkovnik-leytenantı Kənan Yusifzadə çıxış etmişlər. 21 ölkədən - Azərbaycan Respublikası, Almaniya, Amerika Birləşmiş Ştatları, Belarus, Böyük Britaniya, Cənubi

Afrika Respublikası, Finlandiya, Fransa, Gürcüstan, Xorvatiya, İran, İsrail, Macarıstan, Moldova, Polşa, Rumıniya, Rusiya, Səudiyyə Ərəbistanı, Şri-Lanka, Türkiyə və Yunanıstandan 156 iştirakçının qatıldığı beynəlxalq tədbir 4 gün davam edəcəkdir.

Konqres çərçivəsində hərbi cərrahiyyə sahəsində qabaqcıl təcrübənin mübadiləsi, tətbiq edilən innovasiyalar ilə tanışlıq, beynəlxalq tibbi təşkilatlar və nüfuzlu səhiyyə ocaqları arasında əməkdaşlığın perspektivlərinin müzakirəsi həyata keçiriləcəkdir.

Konqresin Fəxri qonaqları sırasında olan Amerika Birləşmiş Ştatlarından professor Mark Bouer, Almaniya doktor Michael Engelhardt, Böyük Britaniyadan doktor Mansur Ali Khan, Cənubi Afrika Respublikasından doktor Kenneth Boffard, Rusiya Federasiyasından professor Pavel Brusov, Xorvatiyadan doktor Zvonimir Lovriç, Türkiyədən professor Çağatay Çiftər beynəlxalq tədbirin moderatorları və spikerləri funksiyalarını yerinə yetirəcəklər.

ZÜMRÜD BAYRAMOVA

Azərbaycan nümayəndə heyəti ABŞ-da keçirilən görüşlərdə ölkəmizdəki tolerantlıq barədə məlumat verib

Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (DQİDK) sədri Mübariz Qurbanlıın rəhbərliyi ilə ABŞ-da səfərdə olan Azərbaycan nümayəndə heyəti Birləşmiş Ştatların Katolik Kilsəsinin rəhbərlərindən biri, ABŞ Yepiskoplar Konfransının vitse-prezidenti, Los-Anceles arxiepiskopu Xose Horasiyo Qomezlə görüşüb. Bu barədə AZƏRTAC-a DQİDK-nın mətbuat xidmətindən məlumat verilib.

Los-Ancelesin ən böyük və müasir üslubda tikilmiş Kafedral Kilsəsində baş tutan görüşdə Mübariz Qurbanlı arxiepiskopa Azərbaycandakı tolerant və multikultural mühitdən danışdı. O bildirib ki, tolerantlığın ölkəmizdə çox möhkəm təməl sütunları, zəngin ənənələri, dərin tarixi-mədəni kökləri mövcuddur. Fərqli dini konfessiya nümayəndələri hər zaman Azərbaycan xalqı ilə həmrəydir, bütün tarixi dövrlərdə etnik və dini icmalar arasında möhkəm dözümlülük əlaqələri olub, milli, dini, eləcə də irqi zəmində heç bir ayrı-seçkilik faktı qeyd alınmayıb. 31-i qeyri-islam olmaqla 809 dini icmanın dövlət qeydiyyatına alındığını vurğulayan M.Qurbanlı ölkəmizdə İslam dini ilə yanaşı, xristianlığa, yəhudiliyə mənsub insanların qarşılıqlı anlaşma, mehriban qonşuluq və əmin-amanlıq şəraitində yaşadıklarını diqqətə çatdırıb. Daha sonra dini icmaların liderləri Azərbaycandakı dini tolerantlıq və dialoq mühiti barədə arxiepiskopla fikir mübadiləsi aparıblar.

Nümayəndə heyətinin növbəti görüşü Los-Anceles vilayətinin Nəzarətçilər Şurasının sədri Şeyla Kuehl ilə baş tutub. Şeyla Kuehl 2008-ci ildə Kaliforniyanın ştat senatoru kimi ölkəmizə səfər etdiyini və Azərbaycandan xoş təəssüratlarla ayrıldığını deyib. Görüşdə Mübariz Qurbanlı Azərbaycanla dinə dövlət qayğısından bəhs edib. Qeyd edilib ki, dini ənənələrə və mədəniyyətə malik olan Azərbaycan bu gün dini əmin-amanlığa və sabitliyə töhfə verən örnekdir. Bunun əsası ümummilli lider Heydər Əliyevin müdrik siyasəti sayəsində qoyulub. Azərbaycanda 2016-cı ilin "Multikulturalizm İli", 2017-ci ilin isə "İslam Həmrəyliyi İli" elan edildiyini diqqətə çatdıran komitə sədri vətəndaşlarının böyük əksəriyyətini müsəlmanlar təşkil edən ölkəmizdə digər dinlərə də xüsusi diqqət göstərildiyini qeyd edib. O, Azərbaycanda 2250 məscid, 14 kilsə və 7 sinaqoqun fəaliyyət göstərdiyini söyləyib.

Nümayəndə heyəti, həmçinin Los-Ancelesdə nəşr olunan, ABŞ-ın ən böyük oxucu kütləsinə malik olan "Jewish Journal" qəzetinin prezidenti Devid Suisa ilə görüşüb. Söhbət zamanı Azərbaycanda mövcud olan multikulturalizm ənənələri, dinlərarası tolerantlıq və harmoniya haqqında ətraflı məlumat verilib. Görüşdə, eyni zamanda, ölkəmizdə dini və milli mənsubiyyətdən asılı olmayaraq hər kəsin bərabər hüquqlara malik olduğu və sülh şəraitində dinc yanaşı yaşadığı, insanların öz etiqadlarını, adət-ənənələrini sərbəst şəkildə həyata keçirdikləri və bu unikal tolerantlıq mühitinin Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin uzaqgörən siyasəti sayəsində gündən-günə daha da gücləndiyi diqqətə çatdırılıb.

Görüşlərdə iştirakçılara Azərbaycanda dini tolerantlıq mühitini, həmçinin Dağlıq Qarabağ həqiqətlərini əks etdirən kitablar təqdim olunub. Qeyd edək ki, səfər DQİDK, Azərbaycanın Los-Anceles şəhərindəki baş konsulluğu və Amerika Yəhudi Komitəsinin birgə təşkilatçılığı ilə həyata keçirilir. Nümayəndə heyətinə Azərbaycandakı dini konfessiya təmsilçiləri - Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi sədrinin müavini Fuad Nurullayev, Bakı və Azərbaycan Yeparxiyasının nümayəndəsi Mefodi Əfəndiyev, Bakı şəhəri Dağ Yəhudiləri dini icmasının sədri Milix Yevdayev, Alban-Udi Xristian dini icmasının sədri Robert Mobili, Avropa Yəhudiləri dini icmasının sədri Aleksandr Şarovski və onun müavini Yevgeni Brenneysen daxildir. Görüşlərdə nümayəndə heyətini Azərbaycanın Los-Ancelesdəki baş konsulu Nəsimi Ağayev müşayiət edib.

Los-Ancelesdə Azərbaycan nümayəndə heyəti ilə ABŞ Yepiskoplar Konfransının vitse-prezidenti, Los-Anceles arxiepiskopu Xose Horasiyo Qomezlə görüş. Bu barədə AZƏRTAC-a DQİDK-nın mətbuat xidmətindən məlumat verilib.

Elmar Məmmədov: "Azərbaycan münafiqşənin tezliklə həlli üçün intensiv danışıqlara hazırdır"

Azərbaycanın xarici işlər naziri Elmar Məmmədov mayın 15-də Parisdə ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri və ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədrinin şəxsi nümayəndəsi ilə görüşüb. Xarici İşlər Nazirliyinin mətbuat xidmətinin rəhbəri Hikmət Hacıyev AZƏRTAC-a bildirib ki, görüşdə Azərbaycanda və Ermənistanda seçki prosesinin başa çatdığı nəzərə alınaraq, danışıqların intensiv şəkildə davam etdirilməsinin vacibliyi qeyd olunub.

Nazir Elmar Məmmədov Azərbaycanın münafiqşənin tezliklə həll edilməsi üçün intensiv danışıqlara hazırlığını bir daha ifadə edib.

Görüş əsnasında danışıqlar prosesinin irəlilədirilməsi üçün ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri tərəfindən həyata keçiriləcək tədbirlər, həmçinin regiondakı vəziyyət ətrafında müzakirə olunub.

Abdullah Gül: "Azərbaycan hər zaman bizim qəlbimizdədir"

Mayın 15-də Türkiyə Respublikasının 11-ci Prezidenti Abdullah Gül "Azərbaycanım" beynəlxalq jurnalının təsis etdiyi "Azərbaycanın dostu" qızıl ordeni təqdim edilib. AZƏRTAC xəbər verir ki, mükafatı İstanbul şəhərində "Azərbaycanım" beynəlxalq jurnalının baş redaktoru Emil Nəsirli Abdullah Gülə təqdim edib.

"Azərbaycanın dostu" qızıl ordeninə layiq görülməsindən məmnunluğunu bildiren Abdullah Gül jurnalın redaksiya şurasına və kollektivinə minnətdarlığını çatdırıb. "Azərbaycan hər zaman bizim qəlbimizdədir", - deyən sabiq Prezident Azərbaycan ilə Türkiyə arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin bütün sahələrdə uğurla inkişaf etdiyini, ölkələrimizin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlığının daim genişləndiyini diqqətə çatdırıb. O, ölkələrimiz arasındakı tarixi dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin regionda əməkdaşlığa nümunə olmaqla yanaşı, dünyada sülhə və sabitliyə mühüm töhfə verdiyini bildirib. Abdullah Gül hər dəfə ölkəmizə səfər edəndə özünü doğma evində olduğu kimi hiss etdiyini vurğulayıb, Azərbaycanın son illərdə keçdiyi sürətli inkişaf yolundan, regionun güclü dövlətinə çevrilməsindən qürur duyduğunu söyləyib. Ölkələrimizin siyasi sahədəki əlaqələrinin ən yüksək səviyyədə olduğunu bəyan edən A.Gül Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin bütün türkdilli dövlətlər arasındakı münasibətlərə ciddi təsir göstərdiyini bildirib. Qeyd olunub ki, Azərbaycan və Türkiyə tərəfindən həyata keçirilən qlobal enerji layihələri hər iki ölkə əhalisinin rifah halının daha da yaxşılaşdırılması, habelə bölgədə sülhün və sabitliyin təmin olunması baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Türkiyə ilə Azərbaycan arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin uğurla inkişaf etdiyini diqqətə çatdıran baş redaktor Emil Nəsirli bu əlaqələrin bütün sahələri əhatə edərək əməkdaşlığa mühüm töhfə verdiyini bildirib. Qeyd olunub ki, həm ikitərəfli formatda, həm də regional müstəvidə Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığı və birgə fəaliyyəti çox önəmli amillə çevrilib. Baş redaktor Türkiyə ilə Azərbaycan arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin önəminə xüsusi diqqət yetirən Prezident İlham Əliyevin "Biz hər zaman bir-birimizin yanında olmuşuq. Bu gün də belədir, sabah da belə olacaq. Türkiyə hər zaman Azərbaycanın haqlı mövqeyini dəstəkləyir" fikrini xatırladaraq ölkələrimiz arasındakı əlaqələrin bundan sonra da yüksələn xətlə inkişaf edəcəyinə əminliyini bildirib. Bu il aprelin 12-də Türkiyənin İstanbul şəhərində keçirilən 21-ci Avrasiya İqtisadi Forumunda Abdullah Güllə görüşünü xatırladan E.Nəsirli onun həm ictimai-siyasi xadim, həm də tanınmış və nüfuzlu ziyalı, yüksək mədəniyyətə malik nəcib şəxsiyyət olduğunu bildirib.

Sonda Emil Nəsirli Türkiyə Cümhuriyyətinin 11-ci Prezidenti Abdullah Güllə "Azərbaycanım" beynəlxalq jurnalının redaksiya şurasının üzvləri və kollektivi adından "Azərbaycanın dostu" qızıl ordeninə layiq görülməsi münasibətilə bir daha təbrik edib.

Vali: "Astara-Astara dəmir yolu İran və Azərbaycanın sərhədyanı bölgələrinin iqtisadi inkişafına təkan verəcək"

Astara (İran)-Astara (Azərbaycan) dəmir yolu xətti iki ölkəni birləşdirməklə yanaşı "Şimal-Cənub" Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizinin də əsas hissəsini təşkil edir. Bu sözləri İranın Gilan Vilayətinin valisi Mustafa Saları dövlət televiziyasına müsahibəsində deyib.

Onun sözlərinə görə İran ilə Azərbaycanı birləşdirən dəmir yolu xəttindən həm beynəlxalq yükdaşıma üçün həm də iki ölkə arasındakı iqtisadi əlaqələrin genişlənməsi üçün istifadə olunacaq. Gilan vilayəti kənd təsərrüfatı istehsalına görə İranın aparıcı bölgəsidir. Burada istehsal olunan sitrus meyvələr, çəltik və başqa məhsullar Azərbaycan üzərindən Rusiya və Avropa ölkələrinə ixrac edilir. Bu yol hər iki ölkənin sərhədyanı bölgələrinin də iqtisadi inkişafına təkan verəcək. Ötən illərə nisbətən cari ildə ixrac əməliyyatlarının artacağını bildiren M.Saları hər iki dövlətin gəlirlərinin artacağını qeyd edib. Vali nəzərə çatdırıb ki, İran ilə Azərbaycanın müxtəlif sahələrdə əməkdaşlıq əlaqələrinin genişlənməsi dövlətlərin və xalqların maraqlarını əks etdirir.

Yeni Azərbaycan Partiyası Səbail rayon təşkilatının idarə heyətinin iclası olub

Mayın 15-də Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Səbail rayon təşkilatının idarə heyətinin iclası keçirilib. AZƏRTAC xəbər verir ki, iclasda "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti İli" çərçivəsində rayon partiya təşkilatında "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti - 100 il" yubiley tədbirinin keçirilməsi ilə bağlı məsələ müzakirə olunub.

YAP Səbail rayon təşkilatının sədri, Milli Məclisin deputatı Şəmsəddin Hacıyev Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin tarixindən və fəaliyyətindən danışdı. O, 1918-ci ildə ilk dəfə olaraq müsəlman Şərqi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaradıldığını, çox böyük siyasi və hərbi təzyiqlərə baxmayaraq, Azərbaycanın müstəqilliyinin elan edildiyini bildirdi. Əlavə edib ki, müasir müstəqil Azərbaycan Respublikası Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin varisidir.

Deputat Azərbaycanın 1991-ci ildə müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra dövlətçiliyimizin qurulmasında və inkişafında ümummilli lider Heydər Əliyevin mühüm xidmətlərini qeyd edib. O bildirib ki, Azərbaycan bugünkü uğurlara məhz ümummilli lider Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu və hazırda Prezident İlham Əliyevin uğurlu davam etdirdiyi siyasi kurs nəticəsində nail olub.

Vurğulanıb ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışı ilə Azərbaycan adlı günəşin qara buludları darmadağın edildi. Ümummilli Liderin layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev Ulu Öndərin əsasını qoyduğu müdrik siyasəti davam və inkişaf etdirərək müstəqil Azərbaycanı tolerant, sabitliyin hökm sürdüüyü, daimi inkişafda olan ölkə kimi dünyaya tanıtdı. Prezident İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın multikultural dəyərlərimizin dünyaya çatdırılmasında misilsiz xidmətləri var. İclasda Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyi ilə bağlı YAP Səbail rayon təşkilatının Rəşid Behbudov adına Dövlət Mahni Teatrında yubiley tədbirinin keçirilməsi ilə bağlı qərar qəbul edilib. Daha sonra partiya rayon təşkilatının idarə heyətinin üzvləri çıxış ediblər.

Naxçıvanda aztəminatlı ailələrin özünüməşğulluqlarının təmin edilməsi diqqətdə saxlanılır

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi Sədrinin 2016-cı il yanvarın 11-də imzaladığı Sərəncam ilə təsdiq edilmiş "2016-2020-ci illərdə Naxçıvan Muxtar

Respublikasında əhalinin məşğulluğunun artırılması üzrə Dövlət Proqramı"nın icrasına uyğun olaraq, aztəminatlı ailələrin özünüməşğulluqlarının təmin edilməsi istiqamətində ardıcıl tədbirlər həyata keçirilir. AZƏRTAC-ın Naxçıvan bürosu xəbər verir ki, bu məqsədlə Şərur, Babək, Ordubad, Culfa, Şahbuz və Kəngərli rayonları üzrə, ümumilikdə, 12 aztəminatlı ailə müəyyənləşdirilib. Həmin ailələrdən 7-nə yanında balası olan iribuynuzlu mal-qara, 2-nə yanında balası olan 10 baş xırdabuynuzlu heyvan, 2-nə fərdi xalça toxumaq, 1-nə isə arı yeşiklərinin düzəldilməsi üçün avadanlıqlar verilib.

Bununla əlaqədar keçirilən tədbirdə çıxış edən Naxçıvan Muxtar Respublikası əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Cavid Səfərov muxtar respublikada aztəminatlı ailələrə göstərilən dövlət qayğısı, onların sosial reabilitasiyası və məşğulluğunun təmin olunması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər barədə danışdı. Sonra aztəminatlı ailələrin üzvlərinə mal-qara və avadanlıqların verilməsi ilə bağlı sənədlər təqdim olub. Kəngərli rayonunun Xok kənd sakini Məhəmmədli Fərəcov göstərilən qayğıya görə minnətdarlığını bildirdi, ailə təsərrüfatından səmərəli yararlanacağına diqqətə çatdırdı.

Bəhruz Quliyev: "Əli qana batmış ABŞ-ın fundamental azadlıqlardan danışmağa mənəvi haqqı yoxdur"

"ABŞ Konqresində fəaliyyət göstərən Helsinki Komissiyası daim Azərbaycana qarşı münasibətində qərəzli mövqeyini ortaya qoyan bir qurumdur". Bunu SİA-ya açıqlamasında "Səs" qəzetinin Baş redaktoru, siyasi ekspert Bəhruz Quliyev deyib.

Onun sözlərinə görə, Helsinki Komissiyası 45 illik fəaliyyəti dövründə demokratik fəaliyyət yolu tutan müstəqil dövlətlərə, o cümlədən dünyada yeri və rolu möhkəmlənməkdə olan Azərbaycan haqqında qərəzli hesabatlar yayıb, tərxiat xarakterli dinləmələr keçirib: "Bu günlərdə komissiyanın "Azərbaycanda seçkilər və fundamental azadlıqlar" mövzusunda təşkil etdiyi dinləmələrdə çıxış edənlər Azərbaycanda guya "insan haqları, söz və fikir azadlıqları pozulub" və guya "insanlar səsvermə hüququndan istifadə edə bilməyib" kimi fikirlər səsləndiriblər. Fakt budur ki, komissiya zaman-zaman bu tip müzakirələri ilə Azərbaycana qarşı açıq qərəzini göstərib. Amma bu, Helsinki Komissiyasının rəhbəri, ermənipərəst Kristofer Smitin mövqeyidir. Hansı ki, bu şəxs dəfələrlə Konqresdə qondarma "ermə-

ni soyqırımı"nın tanınması ideyası ilə çıxış edib. Eləcə də 1992-ci ildə Azərbaycana qarşı tətbiq olunan "907-ci düzəlişin" əsas müəlliflərindən".

Siyasi ekspert onu da bildirib ki, hansı ölkədə siyasi sabitlik, demokratik mühit, insan hüquq və azadlıqları yüksək səviyyədə təmin olunursa, ABŞ Helsinki Komissiyası kimi qurumlar vasitəsi ilə bu uğurlara kölgə salmağa cəhdlər göstərilir: "Xüsusilə də, müsəlman ölkələrində fundamental azadlıqların pozulmasına rəvac verən məhz elə birbaşa ABŞ-ın özüdür. Donald Tramp hakimiyyəti dövründə isə bu tam çıpaqlığı ilə özünü göstərir. Əvvəllər bunu hansısa dövlətlərin və yaxud da başqa qurumların əli ilə həyata keçirirdisə, indi artıq ABŞ birbaşa bu hadisələri özü həm sifariş-

çisidir, həm də yeri gələndə icraçısıdır. Baxın, Suriyada, İraqda, Liviyada müsəlmanlar əzilir, hüquqları pozulur, öldürülür, yaralanırlar. Qüdsdə ABŞ səfirliyinin açılmasına etiraz olaraq keçirilən aksiyalarının iştirakçıları gülləbaran edilib. Artıq İsrail əsgərləri tərəfindən onlarla fələstinli öldürülüb, minlərlə insan isə yaralanıb. Muxtariyatin lideri Mahmud Abbas ölkəsinin ərazisində üç günlük mətəm elan edib. Bu gün müsəlman dünyası da mətəm içindədir. Qüdsdə insan hüquqları, demokratik dəyərlər, beynəlxalq hüquq pozulur. Beynəlxalq birlik isə susur. Bunları görmək istəməyən ABŞ təzyiq vasitəsi kimi müxtəlif dövlətlərdə incə bir texniki detallı və yaxud da balaca bir problemi mikroskopla böyüdüür və orada demokratiya axtarışındadır. Yeni ABŞ və ona bağlı müxtəlif təşkilatlar, qurumlar bu gün dünyada guya nizam yaratmağa cəhd edirlər. Amma təəssüflər olsun ki, nizamsızlığı, xaosu, terroru təşkil edən və həyata keçirən məhz özleridir. Əli qana batmış və hələ də bu siyasətini davam etdirən ABŞ-ın hansısa bir komissiyasının insan hüquq və azadlıqlarından, demokratik seçki mühitindən danışmağa mənəvi haqqı yoxdur".

Sofio Katsarava: "Regional təhlükəsizlik Azərbaycanın və Gürcüstanın inkişafının əsas təminatçısıdır"

Sabitlik Azərbaycanın və Gürcüstanın siyasətində əsas prioritetdir. Regional təhlükəsizlik ölkələrimizin inkişafının əsas təminatçısıdır. Bu fikirlər Tbilisidə səfərdə olan Azərbaycan Milli Məclisinin deputatlarının bir qrupunun Gürcüstan parlamentinin beynəlxalq münasibətlər komitəsinin sədri Sofio Katsarava ilə görüşündə səslənib.

Milli Məclisin Azərbaycan-Gürcüstan parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunun rəhbəri Əflatun Amaşov səfərin məqsədi barədə məlumat verib, Azərbaycanın Gürcüstan ilə bütün sahələrdə, o cümlədən parlamentlərarası əməkdaşlığın daha da inkişafında maraqlı olduğunu bildirdi. Qeyd olub ki, dostluq, tərəfdaşlıq və strateji əməkdaşlığın inkişafının gücləndirilməsi həm ikitərəfli, həm də üçtərəfli formatda müzakirə edilməlidir.

Söhbət zamanı iqtisadi-ticarət, energetika sahələrində əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi məsələləri ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb. Sofio Katsarava deyib ki, Azərbaycan ilə uzunmüddətli münasibətlərimizin əsasında dostluq, tərəfdaşlıq və strateji əməkdaşlıq dayanır.

Görüşdə Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə parlamentləri arasında üçtərəfli əməkdaşlığın inkişaf perspektivləri müzakirə edildi. Bildirilib ki, bu formatda əməkdaşlıq çox faydalıdır. Bu ilin əvvəlində Ankarada keçirilən

ilk üçtərəfli görüşdə ikitərəfli və üçtərəfli əməkdaşlıq, sabitlik və regional təhlükəsizlik məsələləri diqqət mərkəzində olub.

Tərəflər regionda sabitliyin təmin olunmasının vacibliyini xüsusi qeyd ediblər. Həmçinin hər üç ölkənin parlamentlərinin xarici əlaqələr komitələri arasında üçtərəfli əməkdaşlığa dair memorandumun imzalanmasının vacibliyi qeyd olub. Həmin sənədin parlamentlə-

rarası əməkdaşlığın daha da dərinləşməsinə kömək edəcəyi bildirilib. Görüşdə Azərbaycanın Gürcüstandakı səfiri Dursun Həsənov iştirak edib.

Azərbaycan və Rusiya qurumları arasında kiçik və orta biznesin inkişafı üzrə əməkdaşlıq haqqında memorandum imzalanıb

Azərbaycan Respublikasının Kiçik və Orta sahibkarlığın İnkişafı Agentliyi və Rusiya Federasiyasının Kiçik və Orta Sahibkarlığın İnkişafı Korporasiyası əməkdaşlıq barədə memorandum imzalayıblar. AZƏRTAC TASS agentliyinə istinadla xəbər verir ki, sənədi korporasiya tərəfdən baş direktor Aleksandr Braverman, agentlik tərəfdən isə icraçı direktor Orxan Məmmədov imzalayıb.

Memorandum çərçivəsində tərəflər kiçik və orta sahibkarlığın inkişaf seqmentlərinin əsas istiqamətləri üzrə təcrübə mübadiləsi sahəsində maliyyə-zəmanət, informasiya-marketing dəstəyi də daxil olmaqla, uzunmüddətli əməkdaşlıq qurmağı planlaşdırırlar. Bundan əlavə, tərəflər əməkdaşlığın qurulması və hər iki dövlətin sahibkarlıq qurumları arasında qarşılıqlı məsləhətləşmələrin keçirilməsinə yardım göstərmək niyyətində olduqlarını bildiriblər. Tərəflər, həmçinin kiçik və orta biznes sahəsində Rusiya və Azərbaycan arasında birgə layihələrin yaradılması və inkişafını, o cümlədən rusiyalı və azərbaycanlı sahibkarlar arasında yüksək texnologiyalar sahəsində layihələrin inkişafını da təşviq etmək niyyətindədirlər.

Azərbaycanın iqtisadi inkişafı davamlı bir prosesə çevrilib

Milli Məclisin deputatı Azər Badamovun yap.org.az-a müsahibəsi

- Azər müəllim, 2018-ci ilin əvvəlində iqtisadi inkişafımızın bu il də uğurla davam edəcəyi ilə bağlı proqnozlar səsləndirilirdi. Ötən dövr ərzində müşahidə olunan iqtisadi artımımız bu proqnozların həqiqətə çevrildiyini sübuta yetirirmi?

- Azərbaycanın iqtisadi inkişafı davamlı bir prosesə çevrilib və bu, hər il daha da artmaqdadır. Təsadüfi deyil ki, hələ bir neçə il öncə dünyada global maliyyə böhranı yarandığı, eləcə də neftin qiymətinin kəskin ucuzlaşdığı dövrlərdə belə ölkəmizin iqtisadi inkişafı öz davamlılığını və stabilliyini qoruya bilmişdi. Ölkəmiz bu ağır sınaqlardan minimal ziyanlarla çıxa bilmişdi. Bu faktın arxasında təkcə bir amil dayanır. Əsası Ulu öndərimiz Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan və bu gün Prezident İlham Əliyevin yeni dövrə uyğunlaşdırılmış şəkildə davam etdirdiyi və strateji əhəmiyyətə malik iqtisadi siyasət kursu uğurla davam etdirilməsi Azərbaycanın çoxşaxəli və davamlı inkişafının əsas təməlidir. Bu mənada, iqtisadi artımın 2018-ci ildə də davamlı şəkil alması gözlənilən idi və bu gün həmin proses davam edir.

Ümumiyyətlə, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə son 15 ildə həyata keçirilən uğurlu sosial-iqtisadi siyasət kursu Azərbaycanın müasir inkişafında xüsusi yer tutur. Birçə faktı nəzərə almaq gerekir ki, cəmiyyəti 2004-2018-ci illərdə Azərbaycan iqtisadiyyatı 3,2 dəfə artıb. Bu rəqəm olduqca böyük bir əhəmiyyət kəsb edir. Belə ki, digər post-sovet ölkələri ilə müqayisədə Azərbaycanın iqtisadi potensialının artması faktı açıq şəkildə ortaya çıxır. Nəzərə alınmalıdır ki, Azərbaycan bu cür yüksək nailiyyətlərə, həm də müharibə şəraitində ola-ola imza atır. Qeyd edilməlidir ki, bir zamanlar Azərbaycan neft gəlirlərindən asılı idisə, artıq bu asılılıq aradan qaldırılıb. Əgər, son 15 ildə əldə olunan iqtisadi artım qeyri-neft sektorunda 2,8 faiz təşkil edirsə, demək artıq ölkəmizdə qeyri-neft sektoru özünün yüksək inkişafı mərhələsinə qədəm qoyub. Azərbaycan artıq özünün neftdən asılılığını ciddi şəkildə aradan qaldırır. Qeyri-neft sektorunun bir sıra sahələrinin yüksək inkişafı qarşımızda gələcəkdə mühüm faydalar verə biləcək yollar açmaqdadır. Turizm, kənd təsərrüfatı, strateji xarakterli məhsulların yetişdirilməsi və becərilməsi, eləcə də sənayenin daha yüksək şəkildə inkişaf etdirilməsi üçün dövlət tərəfindən mühüm işlər görülür. Ən əsası isə bu işlərin böyük əksəriyyətinin regionlarda aparılması kompleks inkişafımızın təməl prinsipinə xidmət göstərir.

Konkret olaraq, bu fikirləri 2018-ci il üçün də demək mümkündür. Müqayisə üçün deyim ki, ötən il qeyri-neft sektorunun inkişafı 2,5 faiz təşkil etmişdi. Bu ilin birinci rübünün yekunlarına nəzər saldıqda isə, həmin rəqəm 3 faiz təşkil edir. Eləcə də, birinci rübdə iqtisadiyyatımız 2,3 faiz artıb. Birinci rübdə kənd təsərrüfatının inkişafı 4,3 faiz təşkil edib. Bütün bunlar görülən tədbirlərin, aparılan uğurlu siyasətin və islahatların nəticəsidir. Artıq bir neçə ildir ki, ölkə Prezidenti aqrar sahənin inkişafı istiqamətində mühüm tədbirlər görür, qanunvericiliyimizdə dəyişikliklər olunur və yerli fermerlərə, sahibkarlara yaxından köməkliklər göstərilir. Yaradılan aqroparklar, rayonlarda fəaliyyət göstərən aqrar təsərrü-

fatlar bu sahənin inkişafında əsaslı rol oynayır. Bu gün kəndlinin öz məhsulunu dünyaya bazarına çıxarması üçün şərait yaradılır. Azərbaycan dövləti öz brendini dünyaya təqdim edir. Vurğulamaq lazımdır ki, digər ölkələr Azərbaycandan kənd təsərrüfatı məhsulları almaqda maraqlıdırlar. Bunun ən əsas səbəblərindən biri Azərbaycan məhsullarının keyfiyyətidir və onların tam orqanik tərkibə malik olmasıdır. Bu gün bir sıra xarici ölkələrin şirkətləri məhz kənd təsərrüfatı sahəsinə sərmayə qoymaqda maraqlıdır. Bu isə bütövlükdə iqtisadi siyasətimizin doğru istiqamətinin göstəricisidir. Qeyd edim ki, aqrar sahənin inkişafı ilə bağlı qarşıdakı illərdə daha yüksək nəticələrin əldə olunacağını gözləyirik və inanırıq ki, Azərbaycanın kənd təsərrüfatı məhsulları dünyanın hər yerində daha yüksək şöhrətə malik olacaq.

- Azərbaycan dövləti hər zaman sərmayələrə, investisiyaya açıq olduğunu bəyan edir. Statistika nəzər yetirsək görərik ki, bu gün Azərbaycan istər regionda, istərsə də post-sovet məkanında ən çox investisiya yatırılan dövlətlərdəndir. Bunun səbəblərini nədə görürsünüz?

- Bəli, bu fakt olduqca sevindiricidir. Bu gün Azərbaycan dünyada stabil inkişafa malik, sabitliyin hökm sürdüyü, eləcə də multikultural dəyərləri özündə əks etdirən, tolerant bir dövlət olaraq tanınır. Azərbaycanda demokratik mühit mövcuddur və qanunun aliliyi təmin edilib. Bunun nəticəsidir ki, son bir ildə ölkəmiz rekord sayda turist cəlb olunub. Ən əsası ölkəmizdə keçirilən böyük miqyaslı idman tədbirləri, mədəni tədbirlər, eləcə də global forumlar Azərbaycanı dünyaya bir daha təqdim etdi. Möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin apardığı uğurlu siyasi kurs nəticəsində bu gün nəinki yaxın dövlətlərdən, hətta məsafəcən bizdən uzaq dövlətlərdən turistlər Azərbaycana maraqla gəlir. Ölkəmizə gələn, buradakı mühitlə, şəraitlə yaxından tanış olan insanlar isə Azərbaycandakı münbit investisiya şəraitini görür və onu dəyərləndirməyə çalışır. Bir daha statistik rəqəmlərə nəzər salsaq görərik ki, 2004-2018-ci illərdə Azərbaycana 231 milyard dollar sərmayə qoyulub. 2017-ci ildə isə bu rəqəm 14,6 milyard olub. Möhtərəm Prezidentimizin ötən ilin sosial iqtisadi yekunlarına həsr olunan müşavirədə qeyd etdiyi kimi, bu gün ancaq sabit və gözəl gələcəyi olan ölkələrə investisiya qoyulur. Bu ilin ilk üç

ayında isə ölkə iqtisadiyyatına 3,5 milyard dollar sərmayə qoyulubdur və bu sərmayenin böyük hissəsi xarici sərmayədir. Bu, onu göstərir ki, ölkəmiz xarici investorlar üçün çox cəlbedicidir. Hər bir investisiya, layihə isə yeni iş yerləri deməkdir. Bu gün Azərbaycanda genişmiqyaslı layihələr həyata keçirilir və bunun müqabilində isə yeni iş yerləri yaradılır. Təsadüfi deyil ki, birinci rübdə 34 min yeni iş yeri yaradılmışdır ki, onlardan 31 mini daimi iş yeridir. Yeni, iqtisadiyyatın genişlənməsi, çoxşaxəli inkişafı birmənalı şəkildə vətəndaşların sosial rifahının yüksəlməsinə xidmət göstərir. Eyni zamanda, Azərbaycan dövlətinin yerli yatırımları bölgələrin inkişafında, yeni infrastrukturun yaradılmasında əhəmiyyətli və əsaslı rol oynayır. Yerli yatırımları sayəsində bu gün regionlar özünün ən yüksək inkişaf dövrünü yaşayır.

- Turizm sahəsinin inkişafına toxununuz. Qarıdan yay gəlir və ölkəmizin yay turizmi üçün əlverişli olan bölgələrində turistlərin istirahəti üçün yaradılan şəraiti necə dəyərləndirirsiniz? Ümumiyyətlə, son illərdə bu sahənin inkişafı ilə bağlı atılan addımlar hansı irəliləyişlərə nail olmağa imkan verib?

- 2004-cü ildən bu yana həyata keçirilən regionların sosial iqtisadi inkişafı dövlət proqramları bölgələrimizin simasını dəyişib. Bu gün ucqar dağ kəndlərimizdə belə yüksək səviyyəli infrastruktur formalaşdırılıb. Bütün kəndlərin qazlaşdırılması, fasiləsiz elektrik enerjisi ilə təmini, eləcə də kommunikasiya xətlərinin daha da müasirləşdirilməsi yönündə addımlar atılır. Yeni, regionlarda görülən məqsədyönlü tədbirlər ölkəmizin ümumi daxili məhsulunda turizm sənayesinin payının əsaslı şəkildə artmasını şərtləndirir. Ötən il Milli Məclisdə "Turizm haqqında" qanun layihəsinin müzakirəsi zamanı da vurğulanmışdı ki, Azərbaycana gələn turistlərin sayı artıq əvvəlki dövrlərə nisbətən artır. Bu ilin yanvar-mart aylarında ölkəyə 627,835 xarici vətəndaş gəlib ki, bu da ötən ilin eyni dövrünün göstəricisindən 12,5 faiz və ya 70,207 nəfər çoxdur. Nəzərə alsaq ki, aprel ayında ölkəmizə gələn turistlərin sayı daha çoxdur. Təbii ki, burada ölkəmizdə keçirilən globalmiqyaslı idman tədbirlərinin-xüsusilə də Formula 1 yarışlarının rolunu xüsusi vurğulamaq lazımdır. Eləcə də, səyahət və turizm sənayesinin Azərbaycanın ümumi daxili məhsuluna birbaşa təsiri əvvəlkilərdən çoxdur. Bu isə onu deməyə əsas verir ki, turizm sənayesinin qeyri-neft sektorunda payı daha da yüksəlməkdədir.

Göründüyü kimi, ortadakı statistik rəqəmlər kifayət qədər yüksək rəqəmlərdir və turizm sektorunun inkişafı paytaxtda və regionlarda məşğulluq məsələsində öz müsbət effektini göstərir. Cəlbedicilik baxımından isə paytaxt Bakı ilə yanaşı digər bölgələrimiz də xarici turistlər üçün maraqlı kəsb edir. Buna görə də hər bölgənin turizm sahəsində potensialı və ənənələri əsas götürülməklə müvafiq infrastruktur qurulmasına diqqət yetirilir. Başqa sözlə desək, ölkəmizin turizm siyasəti kompleks xarakter daşıyır. Bununla yanaşı, bu sektorda xidmət səviyyəsinin get-gedə yüksəlməsi də xarici ölkələrin vətəndaşlarının ölkəmizə marağını artıran amillər sırasındadır.

"ASAN Viza" terminalları vasitəsilə Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportunda əcnəbilərə vizaların verilməsinə başlanılıb

Mayın 15-dən etibarən "ASAN Viza" özünəxidmət terminalları vasitəsilə Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportunda əcnəbilərə vizaların verilməsinə başlanılıb. AZƏRTAC xəbər verir ki, "ASAN Viza" vasitəsilə hava limanında 15 ölkənin - Bəhreyn, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Cənubi Koreya, Çin, İran, İsrail, İndoneziya, Küveyt, Qətər, Malayziya, Oman, Səudiyyə Ərəbistanı, Sinqapur, Türkiyə və Yaponiya vətəndaşları üçün birbaşa vizalar verəcək.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin sədri Ülvi Mehdiyev jurnalistlərə açıqlamasında bildirdi ki, hazırda Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportunda "ASAN Viza"nın 14 terminalı quraşdırılıb: "Biz çalışmışıq ki, vizaların verilməsində insan faktoru tamamilə aradan qalxsın. Əcnəbi özü bu terminallara yaxınlaşaraq öz pasport məlumatlarını qeyd edə və maksimum 2 dəqiqə ərzində viza alaraq ölkəyə daxil ola bilər. Bundan başqa, terminalların yanında dayanan əməkdaşlar da terminallardan istifadə etməkdə çətinlik çəkən əcnəbilərə kömək göstərəcək".

Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportunda "ASAN Viza"nın qiyməti 20 dollardır. Viza Yaponiya üçün ödənişsizdir, Türkiyə üçün isə 10 dollardır. Əcnəbilər rüsumu onlayn qaydada və ya banka yaxınlaşib ödəyə bilərlər. "ASAN Viza" portalı və özünəxidmət terminalları 7 dildə - Azərbaycan, ingilis, fransız, ispan, ərəb, fars və rus dillərində fəaliyyət göstərir. Özünəxidmət terminalları ilə yanaşı, 4 pəncərədə viza verilməsi və bank xidmətləri də həyata keçiriləcək ki, bu da ölkəyə gələn əcnəbilərə vizaların verilməsində əlavə kömək göstərəcək. Bu gün viza alan ilk əcnəbilər belə qısa vaxtda və rahatlıqla viza əldə etdiklərindən məmnunluqlarını bildiriblər. Onlara "ASAN xidmət" tərəfindən hədiyyələr təqdim olunub.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyi qarşısında

Müsləman Şərqində ilk demokratik cümhuriyyətin, məhz Azərbaycan torpağında yaranması xalqımızın o dövrdə və o illər ərafəsində -XIX əsrin sonunda və XX əsrin əvvəllərində milli müstəqillik, azadlıq duyğuları ilə yaşaması ilə bağlıdır.

Heydər Əliyev

(Əvvəli ötən sayımızda)

Fəaliyyət müddətində Azərbaycan Cümhuriyyəti Parlamentinin müzakirəsinə 270-dən yuxarı qanun layihəsi çıxarılmışdı ki, onlardan da 230-a yaxını təsdiq edilmişdi [Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Parlamenti (1918-1920-ci illər) / <http://www.meclis.gov.az/?/az/content/68>].

Qeyd etdiyimiz kimi, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin Parlamenti bütün iclaslarında İstiqlal Bəyannaməsinin müəyyən etdiyi prinsiplərə sadıq qalaraq və konkret tarixi şəraiti nəzərə alaraq ölkənin ərazi bütövlüyünü təmin etmək və müstəqilliyini qoruyub saxlamaq, insan haqları və azadlıqlarının dolğun təmin olunduğu ən müasir hüquqi-demokratik dövlət yaratmaq məqsədi daşıyan çox mühüm qanunlar və qərarlar qəbul etmişdi. Bütün bu qanunlar və qərarlar, nəticə etibarilə, hakimiyyətin üç qolunun - qanunvericilik, icra və məhkəmə orqanlarının formalaşdırılmasına yönəlmişdi. Ölkənin qanunvericilik orqanı ana dilimizi Azərbaycanın dövlət dili elan etmiş, dövlət rəmzlərini - respublikanın himnini, bayrağını təsdiq etmiş, dövlət gerbinin yaradılması işinə başlamışdı. Dövlət quruculuğu ilə bağlı Parlament "Azərbaycan vətəndaşlığı haqqında", "Milli Bankın yaradılması haqqında", "Müəssislər Məclisinə seçkilər haqqında", "Bakı Dövlət Universiteti haqqında", İngiltərə, Fransa, İtaliya, İsveçrə, Polşa və ABŞ-da diplomatik nümayəndəliklərin təsis edilməsi, ölkədə 7 müəllim seminarı yasanın, 1 qadın seminarı yasanın, qəza mərkəzlərində orta məktəblərin açılması, uşaq bağçaları sisteminin yaradılması, yüz nəfər azərbaycanlı gəncin təhsil almaq üçün dövlət hesabına xaricə göndərilməsi barədə və s. qanunlar və qərarlar qəbul etmişdi. Parlamentdə qəbul olunan qanun və qərarlar Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Hökumətinin fəaliyyətinin başlıca istiqamətlərini müəyyən etmişdir. "Azərbaycan Parlamenti ölkədə müvəqqəti ali qanunvericilik orqanı hesab edildiyindən, bir sıra köklü məsələlər Müəssislər Məclisində həll edilməli idi. Azərbaycan Demokratik Respublikasının Konstitusiyası da burada təsdiq edilməli idi. Müəssislər Məclisinə seçkilərin əsaslarını hazırlamaq üçün parlamentdə böyük bir komissiya yaradılmışdı. Bu komissiyaya bütün fraksiyaların nümayəndələri cəlb edildiyindən, o, ən çoxsaylı komissiya idi. Uzun müzakirələrdən sonra 1919-cu il iyulun 2-də "Azərbaycan Respublikasının Müəssislər Məclisinə seçkilər haqqında" Əsasnamə qəbul edildi. Əsasnamə 4 fəsildən və 116 bənddən ibarət idi. Əsasnaməyə görə Müəssislər Məclisinə

seçkilərdə cinsindən, dilindən və milliyətindən asılı olmayaraq, 20 yaşına çatmış bütün respublika vətəndaşları iştirak edə bilərdilər.

Seçkilər aprelin 20-nə təyin edildi. Lakin ölkənin xarici siyasi vəziyyətinin kəskin sürətdə dəyişməsi Azərbaycan Müəssislər Məclisinə seçkilərin keçirilməsinə mane oldu. Parlament aprelin 27-dəki sonuncu iclasında fakt qarşısında qalaraq, Azərbaycan K (b) P, Rusiya K (b) P Qafqaz Diyar Komitəsinin Bakı Bürosu və Mərkəzi Fəhlə Konfransı adından verilmiş ultimatumuna cavab olaraq, hakimiyyətin bolşeviklərə verilməsi haqqında qərar qəbul etdi" [Azərbaycan Demokratik Respublikası: Azərbaycan hökuməti (1918-1920). B.: Gənclik - Gənclik mərkəzi, 1990, 96 səh./s.19].

Respublikanın birinci ildönümü münasibəti ilə M.Ə.Rəsulzadə yazırdı: "Türk mənşəli bütün başqa dövlətlər meydana gələrkən, xüsusən, dini əsasla söykənmişdirsə, Azərbaycan Respublikası türk milli-demokratik dövlətçiliyi zəminində milli-mədəni təyini müqəddəratın müasir özlüyünə əsaslanmışdır. Bu nöqtəyi-nəzərdən respublikamız birinci türk dövlətidir." ["Azərbaycan" qəzeti, 28 may, 1919-cu il, № 110]. Çox mürəkkəb şəraitdə fəaliyyət göstərməsinə baxmayaraq, xalqımızın milli oyanışını əbədi etməyə çalışan cümhuriyyət hökuməti və parlamenti elmin, təhsilin, xalq maarifinin və səhiyyənin inkişafını diqqət mərkəzində saxlayırdı. Ölkənin hər yerində müxtəlif pillədən olan məktəblər, gimnaziyalar, qız məktəbləri, uşaq bağçaları, qısamüddətli müəllim kursları, kitabxanalar açılır, kənd yerlərində xəstəxana və feldşer məntəqələri şəbəkəsi yaradılır, yoluxucu xəstəliklərə qarşı mübarizə aparılırdı. 1920-ci il martın 3-də Ağ Şəhər elektrik stansiyasında 10.000 kVt-luq turbogenerator işə salındı. Azərbaycan qadınlarına 1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə kişilərlə bərabər seçmək və seçilmək hüququ verilmiş, 1918-20-ci illərdə Azərbaycanda qadınlar ana dilində təhsil almağa imkan verən orta ümumtəhsil, orta ixtisas, ali təhsil müəssisələri şəbəkəsi yaradılmış və Azərbaycan qadını dövlət idarəçiliyinə aktiv cəlb edilmişdi. Müqayisə üçün demək lazımdır ki, XX əsrdə qadınlara ilk dəfə seçkilərdə iştirak etmək hüququnun verilməsi tarixinin təhlili göstərir ki, Azərbaycan dövləti bu sahədə dünyada öncül-

lərdən biridir. Belə ki, XX əsrdə qadınlara seçmək və seçilmək hüququ verən 73 dövlət arasında Azərbaycan 8-ci yerdə durur. İftixar etməli haldır ki, bu baxımdan, Azərbaycanda dünyanın inkişaf etmiş ABŞ, Almaniya və Fransa kimi dövlətlərindən, eləcə də, Şərqi ölkələrinin hamısından əvvəl qadınlara seçmək-seçilmək hüququ verilib [Hüseynova İradə. Tarix.Zaman.Düşüncələr. I cild. Bakı: "Elm və təhsil", 2016, 512 s., s. 324].

dörd fakültədən: Şərqi şöbəli tarix-filologiya fakültəsindən, fizika-riyaziyyat, hüquq və tibb fakültələrindən ibarət dövlət universitetinin təsis edilməsinə nəzərdə tutuldu. İlk milli universitetin açılması Cümhuriyyət xadimlərinin doğma xalq və vətən qarşısında çox mühüm tarixi xidmətlərindən biri idi. Sonralar Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti süqut etsə də, Cümhuriyyət ideyalarının yaşamasında və xalqımızın yenidən müstəqilliyə qo-

səbəbindən, Azərbaycanın Şimal qonşusuna tələbə göndərmək mümkün olmadı.

Xaricə göndərilən tələbələr 1920-ci il yanvarın 14-də tentənəli şəkildə yola salındılar. Təxminən 1 ay sonra - fevralın 11-də Parisə çatan gənclər orada Paris Sülh Konfransında (1919-1920-ci illər) iştirak edən Azərbaycan nümayəndə heyəti tərəfindən yüksək səviyyədə qarşılandılar. Nümayəndə heyətinin rəhbəri Əlimə-

AZƏRBAYCAN XALQ CÜMHURİYYƏTİ - DÖVLƏTÇİLİK ƏNƏNƏLƏRİNİN DAVAMI KİMİ

Məsələn, qadınlar ABŞ-da 1920-ci ildə, Fransada 1944-cü ildə, İsveçdə isə yalnız 1971-ci ildə səsvərmə hüququ qazanmışlar. Azərbaycan isə Şərqdə qadınlara seçmək və seçilmək hüququnun verildiyi ilk ölkədir.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin təhsil sahəsində həyata keçirdiyi ilk tədbirlərdən biri hökumətin 1918-ci il 27 iyun tarixli qərarı ilə Azərbaycan (türk) dilinin dövlət dili elan edilməsi idi. Azərbaycan hökuməti ilk günlərdən başlayaraq, milli kadrların hazırlanmasına, bu sahədə təhsilin tamamilə yenidən qurulmasına xüsusi əhəmiyyət verirdi. Nazirliyin təhsil sahəsində həyata keçirdiyi ilk və ən mühüm tədbirlərdən biri məktəblərin milliləşdirilməsi oldu.

Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətinin 1918-ci il 28 avqust tarixli qərarına əsasən, bütün ibtidai tədris müəssisələrində təhsil şagirdlərin ana dilində aparılmalı, dövlət dili olan Azərbaycan dilinin tədrisi isə məcburi surətdə həyata keçirilməli idi. Ali, ibtidai və orta tədris müəssisələrində dərslər dövlət dilində aparılmalı idi [Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə maarifçilik / <https://www.azadliq.info/12354.html>].

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Hökuməti gənc millətin müqəddəratı üçün ali məktəbin əhəmiyyətini yaxşı başa düşürdü. Maarif Azərbaycan cəmiyyətinin sosial həyatına ayrılmaz ünsür kimi daxil olmuşdu. Ali məktəb yaradılması onun iqtisadi və mədəni inkişafı mənafeyinə uyğun idi. Bu baxımdan, parlamentin 1919-cu il sentyabrın 1-də Bakı Dövlət Universitetinin təsis olunması haqqında qəbul etdiyi qanunu xüsusi qeyd etmək lazımdır. Parlament tərəfindən təsdiq edilən qanun Bakıda

vuşmasında Bakı Dövlət Universiteti misilsiz rol oynadı.

Ölkədə elm və təhsilin inkişafına xüsusi diqqət yetirən Cümhuriyyət Hökuməti və Parlamenti vaxt itirmədən bu sahədə milli kadrların hazırlanmasının sürətləndirilməsinə xüsusi səy göstərirdi. Bu zaman Azərbaycan Parlamenti hökumətin təklifinə əsasən, 100 nəfər azərbaycanlı gəncin dövlət hesabına təhsil almaq üçün xarici ölkələrə göndərilməsi barədə qanun qəbul etmişdi. Bu işə nə qədər böyük əhəmiyyət verildiyi ondan görünür ki, parlament xaricə göndəriləcək gəncləri müəyyən etmək üçün M.Ə.Rəsulzadənin başçılığı ilə beş nəfərdən (Mehdi bəy Hacınski, Əhməd bəy Pepinov, Qara bəy Qarabəyov, Abdulla bəy Əfəndiyev) ibarət xüsusi müsabiqə komissiyası yaratmışdı.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Parlamentinin qərarı ilə, 1919-1920-ci tədris ilində xaricə təhsil almağa göndəriləcək tələbələrə vəsait ödənilməsi üçün dövlət büdcəsindən Xalq Maarifi Komissarlığına 7 milyon manat ayrılmışdı. Avropanın ali məktəblərinə göndəriləcək hər tələbəyə ayda 400 frank təqaüd və 1000 frank yol xərci, Rusiya universitetlərinə yola salınacaq azərbaycanlılara isə hər ay 3 min rubl təqaüd və 1000 manat yol xərci ayrılması nəzərdə tutulmuşdu. Xalq Maarifi Nazirliyi tərəfindən xarici ölkələrə göndəriləcək tələbələrdən 49 nəfərinə Almaniyanın, 27 azərbaycanlıya Fransanın, 4 nəfərə İtaliyanın, 1 tələbəyə İngiltərənin, 6 nəfərə isə Türkiyənin müxtəlif universitet və institutlarında oxuyacaqları ilə bağlı rəsmi sənəd verilmişdi. Yerdə qalan 13 nəfər isə Rusiyaya göndərilməli idi ki, həmin dövrdə orada gedən vətəndaş müharibəsi

dan bəy Topçubaşov tələbələr qarşısında böyük bir nitq söylədi. Sonra isə azərbaycanlı gənclər təhsil almaq üçün Avropanın müvafiq ölkələrinə yola salındılar.

Təəssüf ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti bu hadisədən cəmi bir neçə ay sonra bolşeviklər tərəfindən devrildi. Nəticədə, milli hökumətin diqqətlə seçərək, böyük ümidlərlə xarici ölkələrə göndərdiyi tələbələr çox çətin vəziyyətə düşdülər. Onlara pul göndərilmədiyindən, soydaşlarımız Azərbaycan SSR Xalq Komissarları Sovetinin sədri Nəriman Nərimanovna müraciət etmək məcburiyyətində qaldılar. Tələbələrə maddi yardım göstərilməsi məsələsi müzakirələrdən sonra müsbət həll olundu. Lakin 1922-ci ilin sonlarında Nəriman Nərimanovun Moskvaya işləməyə göndərilməsindən sonra xaricdə oxuyan tələbələrə münasibət yenə də dəyişdi. Belə ki, maddi sıxıntılar ucubətindən, bəzi tələbələr ən ağır sahələrdə işləməyə məcbur oldular. Bəziləri həbsxanalara düşdülər. Çıxış yolu tapmayıb, intihar edənlər də oldu. Amma böyük əziyyətə bəhsinə təhsilini başa çatdırıb, yüksək ixtisaslı mütəxəssis kimi Sovet Azərbaycanına qayıdanların çoxu isə sonralar repressiya illərində "qırmızı terror"un qurbanı oldular.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti demokratik dövlət olaraq, insan hüquq və azadlıqlarının qorunmasına da böyük diqqət yetirirdi. Vədan azadlığı məsələsi, həmçinin, Cümhuriyyətin dövlətçilik fəaliyyətinin əsasını təşkil edirdi. Bakıda Qafqaz müsəlmanlarının vahid ruhani idarəsinin yaradılması qərar alınmışdı. 1918-ci il dekabrın 11-də çar hökuməti orqanlarının təyin etdiyi Qafqaz Şeyxülislamı M.Ə.Pişnaməzadə vəzifəsindən istefa verdi və Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti sosial təminat və dini etiqad naziri Musa Rəfibəyovun sərəncamı ilə 48 yaşlı axund Ağa Əlizadə Qafqaz Müsəlmanlarının Birgə Ruhani İdarəsinin sədri, Şeyxülislam təyin edildi.

(Ardı var)

**İradə Hüseynova,
Tarix elmləri doktoru,
professor, YAP Siyasi
Şurasının üzvü**

“Uşaqların zərərli informasiyadan qorunması haqqında” qanun layihəsi müzakirə olunub

Mayın 15-də Milli Məclisin ailə, qadın və uşaq məsələləri komitəsinin iclası keçirilib. AZƏRTAC xəbər verir ki, komitənin sədri Aqiyə Naxçıvanlı “Uşaqların zərərli informasiyadan qorunması haqqında” qanun layihəsi barədə məlumat verib. Bildirib ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin qanunvericilik təşəbbüsü ilə martın 6-da Milli Məclisə “Uşaqların zərərli informasiyadan qorunması haqqında” qanun layihəsi təqdim olunub. Bu qanun layihəsi Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, Uşaq hüquqları haqqında, İctimai Televiziya və Radio yayımı haqqında, Kütləvi informasiya vasitələri haqqında qanunlara, Uşaq Hüquqları Bəyannaməsinə, Uşaq Hüquqlarına dair Konvensiyaya və digər beynəlxalq hüquq normalarına uyğun olaraq hazırlanıb. Qanun Azərbaycanda uşaqların hüquqlarını və azadlıqlarını, uşaqların sağlamlığının və inkişafının qorunması, onların mənəviyyətinə, psixi, fiziki, sosial inkişafına ziyan vuran informasiya məhsullarından müdafiə olunması sahəsində dövlət orqanlarının, digər hüquqi və fiziki şəxslərin vəzifələrini müəyyən edir. Qanun layihəsi 5 fəsil, 19 maddədən ibarətdir.

Milli Məclisin deputatı Sahibə Qafarova deyib ki, son illərdə informasiyanın, o cümlədən informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının həyatımıza nüfuz etməsi və onun gündəlik yaşamımıza ciddi təsirləri inkaredilməzdir. Əlbəttə, bunun bir çox müsbət tərəfləri ilə yanaşı, müəyyən çətinlikləri də ortaya çıxır. Azərbaycan qlobal informasiya məkanının subyektlərindən biridir. Ölkəmizdə internet istifadəçiləri ölkə əhalisinin 80 faizini təşkil edir. Belə olduğu halda, informasiya resurslarının imkanlarından doğru istifadə olun-

malıdır. Çünki informasiya məkanımızın düzgün istiqamətə yönləndirilməsi milli maraqlarımız baxımından strateji əhəmiyyətli məsələdir. Uşaqların təhlükəsizliyinin qorunması, onların fərd olaraq təhlükəsizliyinə zəmanət verilməsi demokratik cəmiyyətlərdə mühüm vəzifələrdən biridir. Azərbaycan Respublikası da uşaq hüquqlarının qorunmasını dövlət siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri kimi müəyyənləşdirib. Qəbul olunan qanun və qərarlar, Azərbaycan hökuməti tərəfindən atılan praktiki addımlar ölkəmizin bu sahədə də nümunəvi model təqdim etdiyini göstərir. Daha sonra Milli Məclisin deputatları Tahir Rzayev, Sədaqət Vəliyeva, Dilərə Cəbrayilova, Ağacan Əbiyev və digərləri layihə ilə bağlı fikirlərini bildirdilər. Sonra qanun layihəsi Milli Məclisin plenar iclasına tövsiyə olunub.

Daşkəsəndə vətəndaşların növbəti səyyar qəbulu keçirilib

Dünən Daşkəsən rayon icra hakimiyyətinin başçısı Əhəd Əbiyev, təsdiq edilmiş qrafikə uyğun olaraq, Mollahəsənli kəndində vətəndaşların növbəti səyyar qəbulunu keçirib. Səyyar qəbulda rayonun hüquq-mühafizə orqanlarının, səhiyyə, təhsil, mədəniyyət və xidmət təşkilatlarının rəhbərləri, ərazinin icra nümayəndəsi, bələdiyyə sədri və kənd sakinləri iştirak ediblər.

Daşkəsən rayon icra hakimiyyətinin başçısı Əhəd Əbiyev çıxış edərək Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə, ölkəmizin hər bir guşəsində olduğu kimi, Daşkəsən rayonunda bütün sahələrində inkişafın olduğunu və genişmiqyaslı abadlıq-quruculuq işlərinin aparıldığını qeyd edərək, sakinlərin rifahının daha da yaxşılaşması istiqamətində məqsədyönlü tədbirlərin həyata keçirildiyini bildirdi.

Qəbulda çıxış edən kənd sakinləri görülən işləri müsbət qiymətləndirib, kənd ərazisində nasaz elektrik dirəklərinin

və naqillərinin dəyişdirilməsi, kənddə tibb məntəqəsinin açılması, kənd avtomobil yollarının asfaltlaşdırılması, Əhmədli kəndinə qaz xəttinin çəkilməsi və şəxsi məsələlərə aid müraciətlər etmişlər. Kənd sakinlərinin müraciətlərini dinləyən rayon icra hakimiyyətinin başçısı səsləndirilən müraciətlərin yerində araşdırılaraq həll olunması məqsədilə aidiyyəti idarə, müəssisə və təşkilatların rəhbərlərinə öz töv-

siyə və tapşırıqlarını vermişdir. Qəbul zamanı kənd sakinlərinin maraqlandıran digər məsələlər barədə də söhbətlər aparılmışdır.

Sonda kənd sakinləri hər zaman göstərilən diqqət və qayğıya görə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Cənab İlham Əliyevə öz dərin minnətdarlıqlarını bildirdilər.

ZÜMRÜD

Nabran çimərliklərində dəniz suyunun tərkibi yoxlanılır

Xəzər dənizinin Xaçmaz rayonu ərazisindəki beş müxtəlif çimərlikdən su nümunələri götürülərək, müayinə üçün laboratoriyaya göndərilib. AZƏRTAC-ın bölgə müxbiri xəbər verir ki, Nabran istirahət zonasında çimərlik mövsümünün başlanması ilə əlaqədar son hazırlıq işləri görülür. İstirahət mərkəzlərinin sahibləri obyektlərində şəraitin yaxşılaşdırılması, xidmət səviyyəsinin yüksəldilməsi üçün çalışdığı bir vaxtda, əlaqədar qurumlar da dəniz suyunun tərkibinin müayinəsini həyata keçirir. Xaçmaz Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzinin əməkdaşları tərəfindən su nümunələri götürülən çimərliklərin əksəriyyəti yay mövsümündə turistlərin daha çox üz tutduğu Nabran istirahət zonasındadır. Mərkəzin həkimi Balasultan Məcidov bildirib ki, aprel ayından başlayaraq yoxlamalar artıq 3 dəfə aparılıb. Dəniz suyunun müayinəsi çimərlik mövsümü boyunca, ay ərzində iki dəfə olmaqla, oktyabrədək davam etdiriləcək.

Xaçmaz Taun Əleyhinə Şöbənin həkim-mikrobioloqu Vaqif Bəybalayevin sözlərinə görə, laboratoriyada aparılan müayinələr zamanı suyun bakterioloji tərkibi öyrənilir. Bu vaxta qədər aparılan müayinələr zamanı dəniz suyundan götürülən nümunələrdə insan orqanizminə mənfi təsir edəcək səviyyədə bağırsağ çöplərinə rast gəlinməyib. Bu da turistlərə çimərliklərdə təhlükəsiz şəraitdə istirahət etməyə imkan verir.

Ermənistan dünyadan təcrid oluna bilər

Tahir Mirkişili: “Paşinyanın Dağlıq Qarabağ bölgəsinə səfəri və orada verdiyi bəyanatlar qanunsuz, populist və qeyri-peşəkar idi”

- Tahir müəllim, yenidən baş nazir seçilən Nikol Paşinyan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı destruktiv mövqeyə ortaya qoyub. Məgər bu, o deməkdir ki, münaqişənin həllində bundan sonra da irəliləyişə nail olmaq mümkün olmayacaq?

- Ermənistanın yeni baş naziri Nikol Paşinyanın Azərbaycanın işğal altında olan Dağlıq Qarabağ bölgəsinə səfəri və orada verdiyi bəyanatlar qanunsuz, populist və qeyri-peşəkar idi. 1992-ci ilə ATƏT-in Nazirlər Şurasının qərarı ilə danışıqların formatı müəyyən olunub. Uzun illərdir ki, aparılan danışıqları özündə əks etdirən beynəlxalq sənədlər var. BMT-nin 4 qətnaməsi var. Bütün bunlara rəğmən, verilən populist bəyanatlar Ermənistanın daxili auditoriyasına yönəlib və yaxın aylarda Ermənistanda keçiriləcək seçkilərdə öz mövqelərini möhkəmlətməyə hesablanıb. Ümid edirik ki, Ermənistanın əvvəlki rəhbərliyindən fərqli olaraq, N.Paşinyan tezliklə münaqişənin həllinin bu cür bəyanatlardan deyil, beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində yanaşmalardan asılı olacağını anlayacaq. Əks halda, işğalçılıq siyasəti sayəsində faciəvi duruma düşən Ermənistanı yeni inqilablar və müharibə gözləyir.

- Paşinyan iddia edir ki, ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədrləri vasitəçiliyi ilə aparılan danışıqlarda Dağlıq Qarabağ rejimi də tərəf kimi iştirak etməlidir. Bunu birbaşa danışıqları pozmağa yönələn addım kimi qiymətləndirmək olarmı?

- ATƏT-in sənədlərində münaqişənin tərəfləri kimi Ermənistan və Azərbaycan göstərilir. Dağlıq Qarabağın azərbaycanlı və erməni icmaları isə, münaqişədə maraqlı tərəf kimi tanınır və işçi sessiyalarda iştirakları mümkün sayılır. Danışıqlar formatının dəyişdirilməsi cəhdi proqnozlaşdırıla bilinməyən nəticələrə səbəb ola bilər. Danışıqların uzadılması hər zaman Ermənistanın mövqeyi olub. Amma son hadisələr onu göstərdi ki, münaqişənin həll olunmamasının ən acı nəticələri, məhz Ermənistanda müşahidə olunur.

- Bəzi siyasi şərhçilərin qeyd etdiyinə görə, Paşinyan, hakimiyyətə Qərb gətirib. Paşinyan Dağlıq Qarabağla bağlı tutduğu destruktiv pozucu mövqeyə Qərbin maraqlarına nə dərəcədə uyğundur?

- Qərb dövlətlərinin regionda, xüsusən də, Azərbaycanda böyük iqtisadi və geosiyasi maraqları mövcuddur. Bu baxımdan, münaqişənin tezliklə beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində həll olunması inkişafda və əmin-amanlıqda maraqlı olan bütün dövlətlərin marağındadır. Paşinyanı hakimiyyətə kimin gətirməsindən asılı olmayaraq, o, tezliklə Ermənistan realitələrini görəcək. Əgər o, sələfindən fərqli olaraq, əhalinin sosial-iqtisadi güzəranını yaxşılaşdırmaq, Ermənistanı təcrid vəziyyətindən çıxarmaq barədə düşünəcəksə, yeganə yol işğal siyasətinə son vermək, Azərbaycan və Türkiyə ilə əlaqələri bərpa etmək olacaqdır. Əks halda, Paşinyan da sələfi kimi xalq tərəfindən devrilecek.

- Ümumiyyətlə, Paşinyan baş nazirliyi dövründə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli məsələsində hansısa bir irəliləyişə ümid baslamək olarmı?

- Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli artıq Ermənistan dövləti üçün “olum, ya ölüm” halına gəlməkdədir. Münaqişə həll olunmadıqca, Ermənistanda dövlətçilik dağılmaqda, əhali isə xaricə qaçmaqdadır. Ona görə, ümid edək ki, N.Paşinyan öz xalqını düşünərək, xalqın ona verdiyi etimad kvorumunu, məhz gec də olsa, Ermənistanın sivil ölkə olmasına xərcləyəcək. Azərbaycan ərazisini işğal etməyə son verərək, mehriban qonşuluq şəraitində inkişafa üstünlük verəcək. Ermənistanın bir ölkə kimi var olmasının yeganə yolu, məhz budur.

GÜLYANƏ

16 may 2018-ci il

Müxtəlif “beyin mərkəzləri” dünyada baş verən ciddi geosiyasi proseslər haqqında təhlillər aparır və proqnozlar verməyə çalışırlar. Bu cür yazılarda müəyyən faydalı fikirlər ifadə edilir. Lakin bir sıra hallarda bəzi dairələr öz niyyətlərini obyektiv reallıq kimi qələmə verməklə insanları çaşdırmağa cəhd edirlər. Beynəlxalq Böhran Qrupunun Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı hazırladığı son hesabat-məruzə də bu qəbildəndir. Orada müəllif münaqişə ilə əlaqəli üç mümkün ssenaridən bəhs edir. İlk baxışdan obyektiv təhlil təsiri bağışlayan məruzəyə daha diqqətlə yanaşdıqda, ortaya başqa məqamlar çıxır. Onlar üzərində daha geniş dayanmağa ehtiyac görürük. Çünki Azərbaycan haqqında yanlış təsəvvürlər formalaşdırmaq kimi bir məqsədin olduğunu duyuruq.

Analiz və proqnoz: “beyin mərkəzləri”nin “obyektivliyi”

Ermənistanda baş vermiş hakimiyyət dəyişikliyinə sonra analitik mərkəzlər Cənubi Qafqazda geosiyasi proseslərlə bağlı müxtəlif proqnozlar verməyə çalışırlar. Xüsusilə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ətrafında yarana biləcək yeni situasiyanı xarakterizə etməyə cəhd edirlər. Kütləvi informasiya vasitələri bu bağlılıqda Beynəlxalq Böhran Qrupunun (BBQ) təhlil və proqnozları haqqında məlumatlar yayıb (bax: Unprecedented Uncertainty Ahead for Armenia / crisisgroup.org, 3 may 2018).

Öncə vurğulayaq ki, BBQ müstəqil, qeyri-kommersiya və çoxmillətli təşkilat kimi təqdim olunur. Onun 5 qitədə 80-dən çox əməkdaşının olduğu bildirilir. Təşkilat yerlərdə situasiyanın analizi və aktiv surətdə hüquq müdafiəsi işləri ilə məşğuldur. Bununla təhlükəli münaqişələrin qarşısını almağa çalışır. Fəaliyyətində BBQ həm də analitik materiallar dərc etməyi nəzərdə tutur, hətta siyasi qərarlar qəbul edən liderlərə belə praktiki tövsiyələr göndərməyə cəsarət edir.

Ancaq bütün bunlar məsələnin, necə deyirlər, rəsmi tərəfidir. BBQ heç də həmişə obyektiv və dərin məqamlara toxunan təşkilat təsiri bağışlamır. Bir sıra hallarda qərəzli və subyektiv mövqe ortaya qoyur. O cümlədən Azərbaycanda insan haqları ilə bağlı yazdıqlarında xeyli dərəcədə sünilik özünü göstərib. Buna baxmayaraq, BBQ Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə əlaqədar zaman-zaman geniş material dərc edir ki, orada müəyyən proqnostik məqamlar da yer alır. Deyək ki, 2013-cü ilin sentyabr ayının 26-da bu təşkilat “Azərbaycan və Ermənistan: risklər mövsümü” adlı hesabat-məruzə hazırlamışdı (bax: Armenia and Azerbaijan: A Season of Risks / Crisis Group Europe Briefing №71, 26 September 2013, 13 p.).

Bu məruzədə müəlliflər əsaslandırmağa çalışıblar ki, münaqişə riskli, həssas və təhlükəli bir mərhələyə daxil olub. Əsas səbəblər tərəflərin öz mövqelərində qalmaları, 2011-ci ildən başlayaraq danışıqların faktiki olaraq dalana dirənməsi və ATƏT-in Minsk qrupunun lazımı səviyyədə səmərəli fəaliyyət göstərməməsi ilə bağlıdır (bax: əvvəlki mənbəyə, s. 2-5). Bunlara məruzə müəllifləri Ermənistan və Azərbaycanın daxili siyasi vəziyyətini də əlavə edirlər.

Göstərməyə çalışırlar ki, ölkələrdən hər hansıda daxili situasiyanın qeyri-müəyyənliyə meyilliliyi Dağlıq Qarabağ məsələsinə hiss ediləcək təsir göstərə bilər. Məsələn,

Beynəlxalq Böhran Qrupunun üç “proqnoz”u: Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü bərpa etməsi kimlər üçün “risk”dir?

lən, Ermənistanda siyasi vəziyyət kəskinləşdiyi halda müəyyən siyasi qüvvələr Dağlıq Qarabağ faktorundan öz xeyrinə yararlanmağa çalışa bilərlər. Azərbaycanla bağlı bunu deyə bilmirlər, çünki burada daxili siyasi vəziyyət kifayət qədər sabit və dayanıqlıdır.

Əvəzində başqa məqamı qabartmağa cəhd edirlər. Onlar Azərbaycanın güclənməsinin Ermənistan tərəfindən işğal edilmiş torpaqların hərbi yolla azad olunmasına təkan verəcəyindən bəhs edirlər. Başlıca diqqət yetiriləsi məqam da məhz bundan ibarətdir. Çünki BBQ də daxil olmaqla, “beyin mərkəzləri” və beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycanın öz torpaqlarını azad etməsi variantını qəbul etmək istəmirlər. Bunu sanki aksiom kimi qafalarına yerləşdiriblər.

Üç “risk”, yaxud təcavüzkarın dolayı müdafiəsi

Məqsəd isə aydındır: Ermənistanın işğal etdiyi əraziləri ermənilərin xeyrinə müxtəlif üsullarla və dolayısı ilə qanuniləşdirmək, Azərbaycana ərazi bütövlüyünü bərpa etməyə imkan verməmək! Bu məqsədi fərqli yollarla ört-basdır

etməyə çalışsalar da, reallıqdır. Beynəlxalq Böhran Qrupu da risklərdən danışıqdan, daha çox Azərbaycanın öz torpaqlarını azad etməsi “riski”nin artdığını nəzərdə tutur. Sübut üçün bu təşkilatın son hesabat-məruzəsindəki üç “proqnoz”un məzmununa baxaq.

Maqdalena Qrono yazır ki, birinci proqnoza görə, Dağlıq Qarabağdakı separatçılar (o, bu termini işlətmir, zira, reallıq budur) önleyici zərbə vura bilərlər. Niyə? Çünki Azərbaycanın hərbi əməliyyatlara başlamasından ehtiyat edirlər. Onlar 2016-cı ilin Aprel döyüşlərində itirdikləri əraziləri geri qaytarmağa çalışırlar. Belə çıxır ki, 2016-cı ildə Azərbaycan ermənilərin işğal etdiyi ərazilərinin bir qismini azad etməyib, separatçılar torpaq itiribləmiş! Onda günahkar Azərbaycanlıdır ki, döyüşüb ərazisinin bir qismini azad edib. Bu, birinci risk.

İkinci proqnoza görə, Azərbaycan özü yeni döyüşə başlaya bilər. Səbəb? Ermənistanda siyasi vəziyyətin qarışıqlığı! Guya Azərbaycan rəhbərliyi Serj Sarkisyanın hakimiyyətdən uzaqlaşdırılmasından istifadə edib, qondarma “dqqr”-ə hücum edə bilər. Bu, qərəzli, sadəlövh və proqnoz xatirinə irəli sürülən növbəti cəfəngiyatdır. Əvvəla, Azərbaycanın istənilən situasiya-

da öz ərazi bütövlüyünü bərpa etmək haqqı var. Bu, BMT-nin Nizamnaməsinin uyğun maddəsində də dəqiq təsbit edilib.

İkincisi, Azərbaycanın bu məqsədə çatması üçün Ermənistandakı daxili siyasi vəziyyətin necə olmasının ehtiyatı yoxdur. Çünki Azərbaycan Ermənistandan bütün parametrlər üzrə dəfələrlə güclüdür və onu qısa müddətdə milçək kimi əzər. Azərbaycan üçün problemi son nəticədə Ermə-

məhv edilir!

Bütün bunlar dura-dura, BBQ və ona bənzər təşkilatlar Azərbaycanın öz torpaqlarını azad etmək cəhdlərini risk adlandırmaya çalışırlar. Budurmu obyektiv, müstəqil analiz? Yaxud proqnoz? Əsla elə deyil, sadəcə, növbəti dəfə təcavüzə haqq qazandırmaq və münaqişənin ədalətli həllini ləngitmək üçün növbəti beyin hücumu ediblər. Üçüncü “proqnoz”dan da bu, aydın hiss edilir.

nistanın böyük dövlətlər arasında olan havadarları yaradırlar. Bu, açıq etiraf edilməyən konkret reallıqdır.

Üçüncüsü, diqqət edin, məruzə müəllifi pərdəarxası Ermənistanı məsum və mümkün təcavüzün potensial qurbanı kimi təqdim etməyə çalışır. Yəni, Azərbaycan hər hansı hərbi əməliyyata başlasa, bu, özlüyündə risk və vəziyyəti sabitlikdən çıxarmaqdır. Əslində isə risk və vəziyyəti sabitlikdən çıxaran Ermənistanın işğalçı siyasətini davam etdirməsi, Ermənistan silahlı qüvvələrinin Dağlıq Qarabağda və onun ətrafında olan Azərbaycan rayonlarında yerləşməsidir. Bunun beynəlxalq hüquqda adı təcavüz və işğaldır ki, ona qarşı da atılan istənilən addım risk deyil, mövcud riski aradan qaldırmaqdır. Məsələn, Suriyada, yaxud İraqda beynəlxalq koalisiya adı altında Qərbin minlərlə insanı məhv etməsinin adını necə qoyurlar: terrorla mübarizə! Dünyanı İŞİD-dən xilas etmək! Halbuki onlar beynəlxalq hüququ kobudcasına pozaraq, başqa ölkələrin ərazisində hələ də kimliyi bilinməyən silahlı qruplara qarşı hərbi əməliyyatlar aparırlar və orada milyonlarla insan didərgin düşür, yüz minlərlə insan isə

Orada yazılır ki, “bütün tərəflər gərginlik yarada biləcək hər hansı addımlardan qaçmalıdırlar” (bax: Unprecedented Uncertainty Ahead for Armenia / crisisgroup.org, 3 may 2018). “Bütün tərəflər” dedikdə, Dağlıq Qarabağdakı separatçılar da tərəf kimi nəzərdə tutulur. Əlavə olaraq, yenə də təcavüzkar Ermənistan “günahsız”dır, Azərbaycan isə vəziyyəti nəzərdən çıxara biləcək addım ata bilər. Axı, öncəki iki “proqnoz”da qeyri-sabitliyi Azərbaycanın hücumlarının yarada biləcəyi sətiraltı olaraq vurğulanıb, Ermənistanın işğalçılığı haqqında bir söz belə deyilməyib!

Belə çıxır ki, yenə də Azərbaycanın öz ərazi bütövlüyünü bərpa etməsindən narahat olanlar vardır. Onlar hər nə olsa da, Ermənistanın işğal etdiyi Azərbaycan ərazilərini tərk etməsinə istəmir və bunun üçün bütün vasitələrdən yararlanmağa cəhd göstərirlər. Yəni Azərbaycan, əslində, yalnız Ermənistanla mübarizə aparmır, əsas onun arxasında dayanan qüvvələrdir. Beynəlxalq Böhran Qrupunun “proqnoz”ları da məhz həmin qüvvələrin növbəti oyunbazlığıdır.

Bu gün Ermənistanda baş verən hadisələr bu işğalçı ölkədə gərgin ictimai-siyasi və ağır sosial-iqtisadi vəziyyətin davam edəcəyini göstərir. Bu forpost dövlət qarışdakı dövr ərzində də sosial, siyasi və iqtisadi problemlərdən yaxa qurtara bilməyəcək. Bunun səbəbi isə yeni hakimiyyətin təcavüzkar siyasətdən əl çəkməmək niyyəti, eyni zamanda Serj Sarkisyan dönməndə böyük var-dövlət toplayanların "məxməri inqilab"ın lideri Nikol Paşinyana qarşı birləşmələridir. Ermənistana ağalığ edənlər isə indi bu ölkəyə yardım əli uzatmaq niyyətində deyillər. Yeni baş nazir Nikol Paşinyan isə yeni hökuməti formalaşdırmaqla ona qarşı olanların mövqeyini neytrallaşdırmağa çalışır.

Ermənistanı qarşıdakı dövr ərzində təlatümlü günlər gözləyir

Yüksək təbəqəli məmur oliqarxlar Nikol Paşinyana qarşı ittifaq yaradır

Xatırladaq ki, onun təqdimatı əsasında Ermənistan prezidenti Armen Sarkisyan yeni hökumətin bütün nazirlərini təyin edib. Ölkə prezidentinin fərmanlarına əsasən, Mqer Qriqoryan baş nazirin müavini, Mane Tandilyan əmək və sosial məsələlər üzrə nazir, Atom Cancuqzayan maliyyə naziri, Artak Zeynalyan ədliyyə naziri, Arsen Terosyan səhiyyə naziri təyin ediləblər. Artur Xaçataryan kənd təsərrüfatı naziri, Atsvik Minasyan iqtisadi inkişaf və investisiya naziri, Levon Vaqdyan idman və gənclər məsələləri üzrə nazir, Qraçya Rostomyan fəvqəladə hallar naziri, Artur Qriqoryan enerji infrastrukturuları və təbii sərvətlər naziri, Lilit Makunts mədəniyyət naziri, Erik Qriqoryan təbiətin mühafizəsi naziri, Aşot Akopyan nəqliyyat, rabitə və informasiya texnologiyaları naziri təyin ediləblər. Daha əvvəl Zoxrab Mnatsakanyan Ermənistanın xarici işlər naziri təyin edilib. Amma bütün bunlar Ermənistanı qarşıdakı dövr ərzində heç də sakit günlərin gözləməsi anlamına gəlmir.

Baş nazir postunu tutduqdan sonra Nikol Paşinyan ölkə prezidenti Armen Sarkisyanın polis rəisi Vladimir Qasparyan və Milli Təhlükəsizlik Xidmətinin direktoru Georgi Kutoyanın işdən çıxarılmasını təklif edib. Armen Sarkisyanın polis rəisi Vladimir Qasparyan və Milli Təhlükəsizlik Xidmətinin direktoru Georgi Kutoyanı istefaya göndərilib. Daha sonra Sarkisyan komandasının digər üzvləri iqtidardan kənarlaşdırılıb. İndi isə məsələ onların əmlakına gəlib çatıb. Burada Paşinyan onu hakimiyyətə gətirən "Çiçəklənən Ermənistan" Partiyasının lideri Hagik Tsarukyanla da toqquşur. Məhz parlamentdəki "Tsarukyan" blokunun başçısı Hagik Tsarukyanın tərəfdarları aksiyaların məqsədə çatmasında mühüm rol oynadı. Bu da Serj Sarkisyanın hakimiyyətdən getməsinə sürətləndirdi. Heç şübhəsiz, aksiyaların maliyyələşməsi əsas məsələlərdəndir. O da məlumdur ki, Hagik Tsarukyanın aksiyalara böyük pullar ayırıb. İndi oliqarxların əmlakının müsadirəsi məsələsi Hagik Tsarukyanın da maraqlarına toxunur və bu vəziyyətdə onun Paşinyana qarşı çıxması gözlənilir.

Mitinqlər zamanı Nikol Paşinyan ölkə parlamentini yenidən formalaşdıracağını bildirmişdir. Amma baş nazir olandan sonra bu vədi yaddan çıxarmaqdadır. Paşinyanı hakimiyyət başına gətirən kütləvi etiraz dalğası səngiyəndən sonra, qısa bir zamanda, növbəti seçki ehtimalı gəldikcə daha qeyri-real görünür. Təhlilçilərə görə, Nikol Paşinyan dediyi kimi, seçkilərdən əvvəl yeni Seçki Məcəlləsinə parlamentdə təsdiqləmək və öz partiyasını yaratmaq istəyir ki, səsvərmədən sonra onun dəstəyinə arxalana bilsin. Ehtimallara görə, belə bir prosesə ən azı bir il vaxt tələb oluna bilər. Erməni politoloq Aleksandr İskandaryan bu vəziyyətdə, ümumiyyətlə, növbədənə parlament seçkilərinin keçiriləcəyinin böyük sual altına düşdüyünü vurğulayır: "Ən böyük təhlükə odur ki, seçkilərə kimi etiraz eyniforasiya keçə və Nikol Paşinyanın populyarlığı azala bilər. Bu səbəbdən də, o, çətin ki, yeni parlament seçkilərinə getsin".

Nikol Paşinyana parlament çoxluğunu əlində saxlayan sabiq baş nazir Serj Sarkisyanın Respublika Partiyasına qarşı sərt addımlar atmasına dair çağırışlar edilir. Paşinyan tərəfdarları bildirir ki, "məxməri inqilab"ın hədəflərinə çatmaq üçün çəvik və qararlı addımlar atılmalıdır, hakimiyyət və parlament tamamilə Respublika Partiyasından alınmalıdır. Baş nazir onu da bildirir ki, o, Serj Sarkisyan aparatında çalışan orta səviyyəli məmur təbəqəsilə işləməyə

hazırdır. Bu isə, o deməkdir ki, yüksək təbəqəli memurlara gələcək hakimiyyətdə yer tapılmayacaq. Elə bu da yüksək təbəqəli məmur oliqarxların Paşinyana qarşı ittifaq yaratmasını şərtləndirib.

Ermənistanın "Demokratiya Naminə Əməkdaşlıq" təhlil mərkəzinin rəhbəri Stepan Danielyanın bu vəziyyətdə Paşinyanın çox ağır vəziyyətə düşdüyünü qeyd edir: "Oliqarxiya onun işini çətinləşdirir, hətta devirə bilər. Ola bilsin ki, oliqarxiya kimi Nikol Paşinyan da heç baş nazir olacağını gözləmir. Buna görə də, onun addımlarında, hələ ki, konkretlik nəzərə çarpmır. O, bir çox şeyləri spontan şəkildə edir".

"Armenianreport" saytı da qeyd edir ki, Paşinyanın oliqarxiya ilə mövqeyi "məxməri inqilab"ın fiasco və yeni qarşıdurma ilə nəticələnməsinə gətirib çıxara bilər. Bunların fonunda Ermənistanın birinci Levon Ter-Petrosyan da Paşinyanın fəaliyyətinə şübhə ilə yanaşır. Çünki o, zorla baş nazir seçildəndən sonra paytaxt merinin istefası küçə üslubunda zorla həyata keçirilib. Bir qrup adam meriyanın qarşısına toplaşaraq, merin istefasına nail olub. Lakin bu, artıq idarəetmə deyil, zorakılıqdır. Ter-Petrosyan bununla bağlı qeyd edir: "Bu ana qədər Paşinyanın öz iradəsini həyata keçirməyə parlament məcbur etməsi beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən demokratik təməül kimi anlaşılıqla qəbul edildi. Amma bundan sonra da, o, eyni taktika ilə hərəkət edə bilərmi? Açıq görünür ki, yox: bu imkan artıq bitib. Ümumxalq etirazının lideri qismində parlamenti nəyə məcbur etmək bir işdir, baş nazir kimi fəaliyyət göstərmək tam başqa işdir. Bundan sonra beynəlxalq ictimaiyyət bu cür halları zorakılıq aktı kimi qiymətləndirər".

"Səs" Analitik qrupu

AXC-də dini və dünyəvi təhsil hüququ

XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq, dünyada yaranan siyasi şərait daha çox Azərbaycanın dini və dünyəvi vəziyyətinin ziddinə idi. Belə bir şəraitdə həm dünyaya inteqrasiya etmək, ümumbəşəri demokratikləşmə prosesinə qoşulmaq, həm də cəmiyyətin əsrlərlə formalaşmış mənəvi dəyərlərinə həssas yanaşmaq kifayət qədər çətin idi. Səbuhi Hacıyevin fikrincə, Azərbaycan sərhədləri daxilində ermənilərin müsəlman və yəhudilərə qarşı qırğınlar törətməsi vəziyyəti daha da gərginləşdirirdi. Çünki bu qətləmlər Rusiyanın köməyi ilə həyata keçirən erməni təşkilatları bunu milli zəmindən daha çox dini zəmində baş vermiş hərəkətlər kimi təqdim edirdilər.

Bunlarla bərabər, çar hökuməti xəfiyyəsinin sünni və şiə qrupları arasına səpdiyi nifaq toxumu cücərmiş, müxtəlif yerlərdə arzuolunmaz hal və hərəkətlər meydana gəlmişdi. Bütün bu natarazlıqların mövcud olduğu bir zamanda Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin elan edilməsi ilə nəticələnən milli dirçəliş hərəkatında dindar iş adamları ilə bərabər, din xadimləri də fəal iştirak edirdilər. Lakin yaranmış ictimai-siyasi vəziyyət olduqca gərgin idi. 1836-cı ildə çarizmin Alban kilsəsini ləğv etməsi ilə Azərbaycanda erməni qırqorun kilsəsinin pozucu fəaliyyəti daha da genişlənməmişdi ki, belə fəaliyyətin qarşısının alınması, azlıqda qalan xristian köçkün slavyan xalqlarının, eləcə də, yəhudilərin cəmiyyətdə gedən proseslərə inteqrasiyasının təmin edilməsi, müsəlmanlar içərisində məzhəb ayrışikliklərinə son qoyulması istiqamətində addımlar atmaq Cümhuriyyət aydınlarının dini-etiqad məsələlərində həssas olmalarını zərurətə çevirirdi. Çünki XX əsrin əvvəllərində din tamamilə siyasiləşmişdi.

Azərbaycan Demokratik Respublikası rəhbərliyinin təklifi ilə ruhani idarələrini müsəlman məmurlarına həvalə etməklə Tiflis şəhərindəki ruhani idarələrinin bazasında Bakıda vahid müsəlman ruhani idarəsinin yaradılması qərara alındı. Azərbaycan Demokratik Respublikası hökuməti müsəlmanlar üçün Qafqaz müsəlmanlarının vahid ruhani idarəsinin yaradılmasına nail oldu. 1918-ci il dekabrın 11-də çar hökuməti orqanlarının təyin etdiyi Qafqaz Şeyxülislamı M.Ə.Pişnamazadə vəzifəsindən istefa verdi. Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyəti sosial təminat və dini etiqad naziri Musa bəy Rəfiyevin sərəncamı ilə 48 yaşlı axund Ağa Əlizadə Qafqaz müsəlmanlarının birgə ruhani idarəsinin sədri, Şeyxülislam təyin edildi. Yeni Şeyxülislam məzhəb ayrışikliyi rədd edən, mütərəqqi fikirli, milli heysiyyəti güclü olan və parlamentin işinə kömək edən bir şəxs idi.

Molla Ağa Əlizadə Azərbaycanda ilk Demokratik Respublikanın yaranmasını ürəkden alqışlayan din xadimlərindən idi. Azərbaycan Demokratik Respublikasının yaranmasının birinci ildönümü münasibətilə o demişdir: "Azadlığı yalnız müstəqil yaşamaq yolu ilə qorumaq və müdafiə etmək olar. Öz əqidəsini və fikrini şövlə söyləmək və öz bəşəri iradəsini ifadə etmək yalnız müstəqil ölkədə

mümkündür. Asılı olmayan tədris ocaqlarında - orta və ali məktəblərdə ölkənin camaatının faydalana biləcəyi bütün biliklərə yiyələnmiş şüurlu adamlar yetişər. Allah-Taalanın buyruqlarını yalnız ölkənin istiqlalı vəziyyətində müvəffəqiyyətlə intişara yetirmək olar. İstiqlal hər bir tayfaya və hər bir şəxsiyyətə lazımdır".

Bu zaman Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyəti vicdan azadlığını təmin etmək sahəsində ilk addımlarını atırdı.

1918-ci il mayın 28-də Tiflisdə Azərbaycan Milli Şurasının müstəqillik haqqında qətnaməsində qeyd edilirdi ki, vətəndaşların hüququ, siyasi və dini azadlıqları təmin edilir, müstəqil Azərbaycan dövləti qeyri-dini, demokratik quruluşa malik olan ölkədir. Qətnamədə deyilirdi: "Azərbaycan Demokratik Respublikası milliyyətindən, dinindən, ictimai vəziyyətindən, cinsindən asılı olmayaraq, bütün vətəndaşları öz hüduqları daxilində vətəndaşlıq və siyasi

ən çox yer ermənilərə verildi. Onları parlamentdə 21 deputat təmsil edirdi. Parlamentdə xristian xalqların rusların, almanların, ermənilərin və başqalarının fraksiyaları fəaliyyət göstərirdi: Slavyan - Rus İttifaqı fraksiyası (Viktor Klanevski, Basili Kravçenko, Cergey Remizov, Fyodor Kotilevski), Milli Azlıqlar Fraksiyası (Loren Kun, Moisey Quxman, Stanislav Vonsovic, Vasil Kujim), erməni fraksiyası (Arşak Paronyan, Yervan Taqionosov, İsaq Xocayev, Stepen Toqionosov, Georgi Şahnazarov), Daşnaksütyun fraksiyası (Arşak Malxazyan, Xoren Amaslyur, Pəqos Cubarlı, Abqar Papyan, Aleksandr Ter-Azeryan, Boqdan Balaqans).

Parlamentin iclaslarında heç bir dini ayin (dua oxunması və s.) icra edilmədi. Bütün dinlərdən olan deputatlar bərabər hüquqlu nümayəndə səlahiyyətinə malik idilər. Dinə münasibətindən asılı olmayaraq, bütün vətəndaşlar Azərbaycan Demokratik Respublikasının bərabər hüquqlu əhalisini təmsil edirdilər. Milli məlik duyğusunun güclənməsi ilə başlayan dirçəliş ümumilliyə vicdanı oymaya bilməzdi.

Göründüyü kimi, Azərbaycan Demokratik Respublikasının Milli Şurası, sonra isə Parlamenti və Hökuməti mövcud olduğu qısa müddət ərzində iqtisadi, ictimai-siyasi və sosial həyatın müxtəlif sahələrinə aid çoxlu taleyüklü islahatlar həyata keçirmiş, müstəqil

1918-ci il mayın 28-də Tiflisdə Azərbaycan Milli Şurasının müstəqillik haqqında qətnaməsində qeyd edilirdi ki, vətəndaşların hüququ, siyasi və dini azadlıqları təmin edilir, müstəqil Azərbaycan dövləti qeyri-dini, demokratik quruluşa malik olan ölkədir. Qətnamədə deyilirdi: "Azərbaycan Demokratik Respublikası milliyyətindən, dinindən, ictimai vəziyyətindən, cinsindən asılı olmayaraq, bütün vətəndaşları öz hüduqları daxilində vətəndaşlıq və siyasi hüquqlarla təmin edir". 1918-ci il dekabrın 7-də Bakıda Azərbaycan Parlamenti öz işinə başladı. Ölkənin parlamentində Azərbaycanın milli, dini tərkibi nəzərə alındı, müsəlmanlara 80, xristianlara 35 yer ayrıldı, özü də ən çox yer ermənilərə verildi. Onları parlamentdə 21 deputat təmsil edirdi.

hüquqlarla təmin edir".

1918-ci il dekabrın 7-də Bakıda Azərbaycan Parlamenti öz işinə başladı. Ölkənin parlamentində Azərbaycanın milli, dini tərkibi nəzərə alındı, müsəlmanlara 80, xristianlara 35 yer ayrıldı, özü də

Azərbaycan dövlətinin formalaşmış möhkəmlənməsi üçün misilsiz işlər görmüşdür. İqtisadi, siyasi-ictimai və sosial münasibətlər sahələrində vətəndaşların hüquqlarının təmin edilməsinə yönəldilmiş qərar və tədbirlərin tərkibində əhali-

nin vicdan azadlığı məsələləri xüsusi yer tuturdu. Azərbaycan Demokratik Respublikası Hökuməti və Parlamenti vicdan azadlığı haqqında ayrıca dekret və ya qərar qəbul etməyə imkan tapmasada, onun bu probleme ən demokratik mövqeyi aydın idi. Azərbay-

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

KİVDİF

www.kivdf.gov.az

Bu yazı Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyi ilə "İnsan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, vətəndaşların hüquqi, siyasi mədəniyyət səviyyəsinin yüksəldilməsi, sosial və siyasi fəallığının artırılması" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

can Demokratik Respublikasının uğurları və faciələri, tarixi dərsləri, dini etiqad və vicdan azadlığı sahəsində təcrübəsi bu günümüz üçün çox maraqlıdır.

Səbuhi Hacıyevin fikrincə, milli ənənələrə qayıtmaq, əhalinin dini ehtiyaclarını təmin etmək məqsədilə Xalq Maarifi və Dini Etiqad Nazirliyi (XMDEN) yaradıldı və N.B.Yusifbəyli bu quruma rəhbər təyin olundu. Nazirlik dərhal din xadimləri və dini qurumlarla sıx əməkdaşlığa başladı. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Hökuməti Qafqaz müsəlmanlarının vahid ruhani idarəsinin yaradılmasına, şiə və sünni ruhani idarələrinin əməkdaşlığına nail oldu. XMDEN-in 10 avqust 1918-ci il tarixli qərarı ilə onlar Gəncəyə köçdürlər və könüllü olaraq 1918-ci il sentyabrın 1-də vahid orqanda birləşdilər. Sentyabrın 7-də XMDEN bu qərarı təsdiq etdi və Bakı 1918-ci ildə bolşeviklərdən azad olunduqdan sonra ruhani idarəsi buraya köçürüldü. Həmin dövrdə Demokratik Respublikada dini liderlərin rolu artdı, təcili milli ordu yaradıldı, hərbi hissələrdə "hərbi molla" vəzifəsi təsis olundu. Respublika rəhbərliyi bu məsələyə xüsusi önəm verdi və ciddi nəzarətdə saxladı. Hərbi din xadimlərinin fəaliyyətinə nəzarət isə Müdafiə Nazirliyi və dini idarə tərəfindən həyata keçirilirdi.

Vahid Öməröv,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru

Altsheymer xəstəliyinin müalicəsində mühüm mərhələ

Fantastik filmlərin əsas mövzularından biri olan yaddaş köçürülməsi getdikcə elmi reallığa çevrilir. Alimlər ribonuklein turşusu (RNT) adlandırılan genetik məlumatı bir ilbizdən digərinə köçürməklə buna müvəffəq olublar.

AZƏRTAC BBC-yə istinadla xəbər verir ki, "eNeuro" elmi jurnalında dərc edilən və yaddaşın fiziki təməlləri mövzusunda yeni dəlillər əldə edilməsinə ümid bəslənən tədqiqatlar zamanı Aplsisiya adlandırılmış ilbizə aşağı dozada elektrik cərəyanı yeridilib və onun reaksiyası araşdırılıb. Məlum olub ki, ardıcıl elektrik cərəyanı alan ilbiz 50 saniyə davam edən qıvrımlarla özünümüdafiə cəhdi göstərdiyi halda, bu təsire ani məruz qalan ilbiz yalnız bir saniyəlik reaksiya verib. Bunun sayəsində elektrik cərəyanına alışdırılan ilbiz daha həssas vəziyyətə gətirilib. Onun sinir sistemindən əldə edilən RNA digər ilbizə köçürülüb. Bu transferdən sonra həmin ilbiz də bənzər özünümüdafiə hərəkətlərini 40 saniyə ərzində təkrar edib.

Kaliforniya Universitetinin professoru Devid Qlenzmen bildirib ki, bu təcrübələr ilə sanki "bir yaddaş köçürülməsi". Tədqiqatlar zamanı ilbizlərin heç bir zərər görmədiyini diqqətə çatdıran professor əlavə edib: "Bunlar dəniz ilbizləridir və həyəcan vəziyyətində özlərini ovçulardan qoruyan çəhrayı mürəkkəb ifraz edirlər. Onlar bu hərəkəti təcrübələrin gedişində də ediblər, amma elektrik cərəyanından zərər görməyiblər".

Alimlər bu tədqiqatların Altsheymer, travmadan sonra əsəb gərginliyi kimi xəstəliklərin müalicəsində mühüm bir mərhələ olacağı qənaətinə gəliblər. Ənənəvi olaraq, uzunmüddətli xəstəliklərin beynin sinir qatlarında toplandığı güman edilirdi. Məlum olduğu kimi, hər bir neyronun bir neçə sinir qatı var. Lakin professor Qlenzmen bunun əksinə olaraq iddia edir ki, xəstəliklərin sinir qatlarında toplandığı təqdirdə bu tədqiqatların uğurla nəticələnməsi mümkün deyildi. Onun sözlərinə görə, xəstəliklərin neyronların özündə toplanır.

Tədqiqatçılar insanın sinir sisteminə 100 milyard, amma ilbizinkində isə cəmi 20 min neyron olduğunu xatırlatmaqla yanaşı, hər iki canlının molekulyar quruluşunda və hüceyrələrin yaranmasında müəyyən oxşarlığın olduğunu bildirirlər.

Ərə gedən kimi ilk işi bu oldu

Bir neçə gün əvvəl Berk Suyabatmazla ailə quran məşhur aparıcı Burcu Esmersoy sosial media hesabında soyadını dəyişib. Axşam.az xarici KİV-ə istinadən məlumat verir ki, aparıcı soyadını dəyişərək Burcu Esmersoy Suyabatmaz edib. Qeyd edək ki, cütlük toydan sonra Monte Karloya balayına gedib.

ELAN

İbrahimov Aydın Qadir oğluna məxsus Bakı şəhəri Bəşir Səfəroğlu küç 136 №-li yaşayış evinin 18/19 mənzilə aid kupça (çıxarış), texniki pasport və Bakı şəhəri Goradil bağlar massivində yerləşən 1010 nömrəli bağ sahəsinə dair çıxarış itdiyi üçün etibarsız sayılır.

***

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin Azərbaycan dili və ədəbiyyatın metodologiyası ixtisası üzrə I kurs magistrı Muradova Təhminə Ağadde qızının adına verilmiş magistr bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

SƏS

Son səhifə

16 may

Sərbəst güləşçilərimiz Dağıstanda 3 medal qazanıblar

Dağıstanın Kaspiysk şəhərində beşqat dünya çempionu Əli Əliyev xatirəsinə həsr olunmuş sərbəst güləş üzrə ənənəvi beynəlxalq turnir keçirilib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, yığma komandamızın üzvləri turniri 2 qızıl və 1 gümüş medalla başa vurublar. Hacimurad Hacıyev (70 kq), İbrahim Yusubov (79 kq) və Aslanbek Alborov (92 kq) finala qədər bütün rəqiblərindən üstün olub. Hələdici görüşdə Hacimurad Hacıyev yerli idmançı Abdülqadji Maqomedovu gərgin keçən görüşdə üstələyib və qızıl medal qazanıb. Digər qızıl medalı yığmamıza finalda Özbəkistan idmançısı Rəşid Qurbanovu tam üstünlüklə məğlub edən İbrahim Yusubov qazandı. Yalnız final görüşündə məğlub olan Aslanbek Alborov isə gümüş medalla kifayətlənib. Görüşlərin idarə edilməsində ölkəmizi beynəlxalq dərəcəli hakimlər Vaqif Zeynalı, Kamran Əliyev, Zaur Şərifov və Babək Allahverdiyev təmsil ediblər.

Araz Abdullayev "Anortosis" klubundan ayrılıb

Futbol üzrə Azərbaycan milli komandasının yarımmüdafiəçisi Araz Abdullayev Kiprin "Anortosis" klubundan ayrılıb. Kipr mətbuatının yaydığı məlumatlara görə, klub rəhbərliyi icarə müqaviləsi başa çatan həmyerlimizlə əməkdaşlığa son qoyub. "Anortosis" A.Abdullayevdən başqa daha 3 futbolçu - Vladimir Qançev, Migel Palanqa və Nikola Matteu ilə də yollarını ayırıb. Müqavilə ilə "Qəbələ"yə məxsus olan A.Abdullayev "Anortosis"də icarə əsasında çıxış edib. Yarımmüdafiəçinin Azərbaycanca qayıdaraq karyerasını "Neftçi"də davam etdirəcəyini bildirib.

"Liverpool" Keytanın transferinə nə qədər pul xərcləyəcək?

Futbol üzrə Avropa Liqalarında mövsüm demək olar ki, başa çatıb. SİA-nın məlumatına görə, UEFA Çempionlar Liqasının finalında oynayacaq "Liverpool" isə bir neçə ay öncə müqavilə imzaladığı Nəbi

Keytanın yolunu gözləyir. Transfer ötən il rəsmiləşsə də, onun məbləği "Leypsiq"ın Bundesliqada tutduğu yerdən asılı olaraq müəyyənləşdiriləcəkdi. Klub 6-cı yeri tutduğuna görə, "qırmızılar"ın transferə 52.75 milyon funt xərçi çıxacaq. "Leypsiq" Çempionlar Liqasına vəsiqə qazansaydı, transferə 59 milyon avro sərf olunacaqdı. Turnir cədvəlində 7 və daha aşağı yer transfer qiymətini 49 milyon funta endirəcəkdi.

Yoahim Löv daha iki il Almaniya millisində

Almaniya Futbol İttifaqı millinin baş məşqçisi Yoahim Lövə yeni müqavilə imzalayıb. Qurumun saytında yer alan xəbərə görə, 58 yaşlı mütəxəssislə müqavilənin müddəti 2020-ci ilin yayına qədər uzadılıb. Qeyd edək ki, Y.Löv 2006-cı ildən Almaniya millisini çalışdırır. Onun rəhbərliyi altına yığma DÇ-2014-ün, Konfederasiyalar Kuboku-2017-nin qalibi olub.

Buskets "Barselona"dakı qazancından narazıdı

"Barselona"nın yarımmüdafiəçisi Serxio Buskets maaşından narazıdı. Apasport.az saytının "El Mundo Deportivo"ya istinadən məlumatına görə, ispaniyalı futbolçu klubdan əmək haqqının qaldırılmasını tələb edib. Ancaq rəhbərlik bu fikirə o qədər də "isti" yanaşmır. "Barselona" hazırda bütün diqqətini sərbəst qalma dəyəri 60 milyon avro olan Samuel Umtiti ilə danışıqlara yönəldib.

Buskets 2016-cı ildə klubla olan müqaviləsini 2021-ci ilə qədər uzadıb. Sazişdə oynanılan matçlarına sayına uyğun bonuslar da nəzərdə tutulub.

Baş redaktor:

Bəhrüz Quliyev

Baş redaktorun müavinləri:

**Valeh Məhərrəmli
Fətulla Həsənov**

**Ünvanımız: Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyov
küçəsi, 32.**

Şəhadətnamə: № 022492

http://www.ses-news.az

http://www.sesqazeti.az

E-mail: ses@sia.az

Tel: 598-33-90 Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi ilə müəllifin mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet "Səs" in komputer mərkəzində yığılır, səhifələnir.
"Azərbaycan" neşriyyatında çap olunur

Qəzetdə AzərTAC, SİA, APA və AZADİNFÖRM informasiya agentliklərinin məlumatlarından istifadə olunur.

**Qəzet
bazar və bazar
ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur**
Tiraj: 5500